

Työn tekemisen erilaiset vaihtoehdot

Yhdessä oppimalla kohti sosiaalista yrittäjyyttä
Rovaniemellä

Riitta Kemppainen-Koivisto
Nafisa Yeasmin

Rovaniemi

Työn tekemisen erilaiset vaihtoehdot

Yhdessä
oppimalla
kohti sosiaalista
yrittäjyyttä
Rovaniemellä

Riitta Kemppainen-Koivisto
Nafisa Yeasmin

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sisällysluettelo

Esipuhe

Tekijöiltä

Acknowledgement

Tiivistelmä

Abstract

1. Johdanto

2. Taustaa

3. Käsitteet

- 3.1. Sosiaalinen yritys**
- 3.2. Osuuskunta**
- 3.3. Erot sosiaalisen yrityksen ja osuuskunnan välillä**
- 3.4. Julkiset hankinnat**
- 3.5. Bisnesosuuskunta ja oppiva osuuskunta**
- 3.6. Osuuskunta työpaikkana ja työpankkina**

4. Menetelmät ja aineistot

- 4.1. Tiedotustilaisuudet kesällä**
- 4.2. Kokeiluosuuskunta Sie&Mie Keskus**
- 4.3. Koulutus**
- 4.4. Tiedotustilaisuudet joulukuussa**
- 4.5. Kokeiluosuuskunta Le Poro pop up hotelli**
- 4.6. Kohderyhmähaastattelu**
- 4.7. Hyvät käytännöt**

5. Keskustelu

- 5.1. Tapaus Sie&Mie Keskus**
- 5.2. Tapaus Le Poro pop up hotelli**
- 5.3. Hyviä käytäntöjä Rovaniemen olosuhteisiin**
 - 5.3.1. Alueellinen taso; Kemi ja Ranua**
 - 5.3.2. Kansainvälinen taso; Aberdeen ja Göteborg**

6. Tulokset

- 6.1. Kohderyhmän haastattelujen tulokset**
- 6.2. Kestävä osuuskuntamalli**
- 6.3. Sie&Mie Keskus**

7. Esiselvityksen rajoitteet

8. Yhteenveto ja suositukset

Lähdeluettelo

Liitteet

Kansi: kuvaaja Mirje Ahokas

Kuvassa Katriina Happonen, Hannu Aikio ja Andra Millert Le Poro pop up hotelli viimeistelemässä teeman mukaista kakkua työpajan päätteeksi.

ESIPUHE

Suomen perustuslaissa säädetään, että julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Olemme pitäneet tätä perustuslain säädöstä lähtökohtana sille, että Rovaniemen kaupunki on luomassa toimintamalleja, jotka synnyttävät uusia työn tekemisen tilaisuuksia.

Esiselvitys osuu erittäin ajankohtaiseen tilanteeseen, jossa rakenteellinen pitkäaikaistyöttömyys lisääntyy. Tämä mahdollisesti syrjäyttää ihmisiä työmarkkinoilta, etenkin maahanmuuttajia. Tämän raportin kantava ajatus on, että kun löytyy tekemätöntä työtä, löytyy myös uusia työn tekemisen tilaisuuksia. Silloin kaikkien, myös osittaisesti työhön kykenevien ihmisten arvo työn tekijöinä ymmärretään ja työpanos hyödynnetään.

Työllistyminen edistää merkittävästi ihmisten hyvinvointia sekä vahvistaa kaupungin- ja kansantaloutta. Työn kautta löytyvät myös ratkaisut työllisyys-, elinkeino-, koulutus- ja sosiaalipoliittisiin haasteisiin. Työn mahdollistamiseen työttömille tarvitaan monien toimijoiden yhdessä tekemistä. ”Työn erilaiset vaihtoehdot – yhdessä oppimalla kohti sosiaalista yrittäjyyttä Rovaniemellä” – raportissa selvitetään mahdollisuuksia luoda sosiaalista yrittäjyyttä Rovaniemellä.

Yhdessä tekeminen ja oppiminen on ollut toinen tämän esiselvityksen ja mahdollisten jatkotoimenpiteiden kantava idea. Yhteistoiminta julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on edellytys uuden yrittäjyyden synnyttämisessä ja elinkeinojen kehittämisessä. Aluksi varsin teoreettiselta esiselvitystyöltä vaikuttanut hanke on ollut hyvin konkreettista tekemistä ja kokeilua työpajoissa, jotka ovat toimineet pop up osuuskuntina. Työpajoihin osallistuneet eivät ole jättäneet kokemaansa taakse vaan suunnistavat kohti osuuskuntakoulutusta ja uudenlaisen osuuskunnan perustamista.

Esiselvitykseen haettiin vertailutietoa Ruotsin Göteborgista ja Skotlannin Aberdeenistä, joissa yhteistyö julkisen ja kolmannen sektorin sekä yritysten kesken on pidemmällä esimerkiksi julkisissa hankinnoissa. Esiselvitykseen on raportoitu myös osuuskuntien kokemuksia Ranualta, Kemistä ja Rovaniemeltä. Kaikille osuuskuntatoteutuksille yhteistä

on kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja yhteistuotannon (co-production) idean edistäminen.

Esiselvityksellä on pohjustettu arktisen alueen osuuskuntamallia ja myös keinoja varautua kasvavaan maahanmuuttoon. **Riitta Kemppainen-Koivisto** ja **Nafisa Yeasmin** ansaitsevat erityiskiitoksen innostavasta ja innovoivasta projektin toteutuksesta.

Rovaniemellä 11.2.2016

Tarja Saarelainen

Rovaniemen kaupungin kehittämispäällikkö

TEKIJÖILTÄ

Tammikuussa 2015 Arktiset maahanmuuttajat AMA ry halusi tehdä jotain sen hyväksi, että Rovaniemellä asuvat maahanmuuttajat voisivat työllistyä paremmin. Rovaniemen kaupungilla oli tarve löytää pitkäaikaistyöttömyyden katkaisuun uusia keinoja, kun pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi kuukausi kuukaudelta.

Yhdistimme ajatukset. Päädyimme laatimaan esiselvitystä siitä, onko yksin työllistämisen ja passiivisena kotona odottamisen sijaan olemassa keinoja tehdä itse, olla toimielias ja löytää tekemätöntä työtä yhdessä. Ajatus oli, että osuuskunta voisi olla yhteisöllinen matalan kynnyksen yritysmuoto, työyhteisö ja oppimisen paikka pitkäaikaistyöttömille, joiden joukossa on myös maahanmuuttajia.

Kokosimme tutkimuksia ja käsitteitä yhteen, yritimme ymmärtää. Osallistimme kohderyhmän 9 ihmistä toimimaan ja tekemään. Näin syntyi uutta tietoa, ideoita ja vastuu siirtyi kohderyhmälle itselleen. Perinteisten työpajojen ja seminaarien sijaan toimimme, niin kuin olemme tottuneet toimimaan: spontaanisti, ihmiseen itseensä uskoen, hymy huulilla. Pois konttorilta, ihmisten tiloissa kirjastossa, asukastuvalla, kauppakeskuksessa, hotellissa.

10 kuukaudessa olikin hengästyttävän paljon toimintaa. Peitto heilahti, kun yhdessä pantiin toimeksi, ehdittiin käydä katsomassa, miten muualla on osattu toimia ja otettu työ ja koulutus kaupunkien yhteiseksi asiaksi. Jos muualla onnistuu, miksi ei Rovaniemellä?

Kiitos tästä mahdollisuudesta Rovaniemen kaupunki, että annoit vapauden esiselvittää, toimia ja tehdä hieman perinteistä poiketen. Kiitos EU, kun annoit 80 % rahoituksesta. Kiitos Sirpa Kiviniemi, kun ohjastit talouspuolen koukeroihin ja Samppa Määttä, joka jaksoit tunkea tietoa tietojärjestelmiin. Kiitos Tarja Saarelainen, joka mahdollistit tämän kaiken. Ja kohderyhmä Kari, Kaisa, Katriina, Riikka, Mirje, Andra, Nikolay, Irina, Tamara, Hannu. Peitto heilahti!

Riitta ja Nafisa

ACKNOWLEDGEMENT

This study was done with the cooperation of the Rovaniemi municipality, the responsible people of which the authors would like to thank and the project was co-founded by the city and European Social Fund. This book is a product of our research project that began in June 2015. This project benefitted from two pop up cooperatives and two national and two international benchmarking trips in Finland, Sweden and Scotland that were organized during its life- cycle.

Many people have involved and rendered their help when the study was in progress. Many of our colleagues, especially Tarja Saarelainen, Samppa Määttä and Sirpa Kiviniemi helped us in enhancing our study. We are profoundly grateful to them and they deserve special compliment for bringing out this publication in an active manner.

Our research target group and Arctic Immigrant Association immensely supported us in collecting primary data, spared their valuable time during our project period in advancing our work.

We acknowledge our deep sense of gratitude to all those friends and colleagues who express their expert opinions for the completion of this study. We are utterly grateful to our steering committee.

We would like to express our deepest appreciation to those nine people who participated in our pop up activities and showed great enthusiasm for establishing a social enterprise in Rovaniemi.

We hope and trust that the recent work will help both long-term unemployed and local society to understand social entrepreneurship concept which will benefit marginalized individuals and communities in Rovaniemi.

Riitta and Nafisa

TIIVISTELMÄ

Pitkäaikaistyöttömiä on Rovaniemellä 1400. Monet ovat olleet vuosia pois työyhteisöistä ja työpaikoilta.

Tekemätöntä työtä kuitenkin on ja tekijöitä löytyy. Yksin näitä paikkoja ei niin löydä, mutta yhdessä voi löytyä. Skotlannin ja Ruotsin esimerkkiä seuraten on mahdollista luoda kaupunkiin sosiaalisen yrittäjyyden ja kestävän osuuskuntatoiminnan malli, jolla pitkäaikaistyöttömiä, etenkin maahanmuuttajia on mahdollista saada työn syrjään kiinni.

Aiempien tutkimusten mukaan yhteistä yrittäjyyttä voi oppia, yhteisiä yrittäjämäisiä työyhteisöjä voi perustaa. Sosiaaliset yritykset tarjoavat enemmän mahdollisuuksia bisneksen tekoon ja tukevat jakamaan riskejä yhdessä. Ihmiset voivat oppia yrittäjyyttä sosiaalisten yritysten kautta. Kaupunki voi olla suunnan näyttäjä ja resurssien luoja. Julkiset hankinnat voi suunnata sellaiseen suuntaan, että työtä tarjotaan paikallisille tehtäväksi.

ABSTRACT

There are 1400 long-term unemployed people in Rovaniemi at present. Many of them have been out of working life and the workplace for many years.

There are invisible jobs in society. However, it is hard for long-term unemployed people to find those hidden job opportunities by themselves. At the same time it is easy to find these opportunities together with others and with the help of the different sectors of society in which they reside. Examples in Sweden and Scotland show how it would be possible to create a sustainable co-operative action model for long-term unemployed people with the support of the municipality and other actors in the public sector by establishing social enterprise in Rovaniemi. In particular, it is possible to support long-term unemployed people – e.g., immigrants – with respect to access to the labour market through social entrepreneurship.

According to previous research, entrepreneurship creates tensions, competing demands, ventures and risks simultaneously. However, social enterprise also provides more opportunities for business and support to share business risks together. People can learn business via social entrepreneurship. The city can lead the way and create resources for social entrepreneurs by implementing public procurement law. Such an initiative by the municipality could offer work to locals through social enterprise.

1. Johdanto

Kasvavat työttömyysluvut haastavat perinteisen hyvinvointipolitiikan niin Suomessa kuin muissa Euroopan maissa. Työttömyysaste on yksi parhaista mittareista joilla mitataan hyvinvointivaltion kriisiytymistä. Hyvinvointi on perustunut siihen, että miehet ja naiset osallistuvat työelämään niin, että se mahdollistaa laajat palvelut ja hyvinvointia kaikille kansalaisille. Näinä päivinä hyvinvointivaltion ylläpitäminen on haaste, sillä valtio ei pysty takamaan nykyisiä palveluita ilman korkeaa verotusta.

1980-luvun alussa työttömyys oli Suomesta 5,3 %. Vuonna 2016 työttömyysaste on yli 9,4 %. Suuntaus on nostanut esiin keskustelun siitä, pitäisikö hyvinvointivaltion löytää uusia tapoja tuottaa tiettyjä palveluita kansalaisilleen. Tilanne haastaa myös kansalaiset itse ratkaisemaan ongelmia vapaaehtoisesti. Tarvitaan yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Näin saadaan jokainen kansalainen arvostamaan ja tuottamaan itselle ja muille hyvinvointia.

Tämä esiselvitys keskittyy hyvinvointipolitiikkaan. Julkisen sektorin ammattilaiset ovat siirtymässä pois perinteisestä roolistaan palveluntuottajina ja tekemään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, jotta kansalaisten ongelmia päästään ratkaisemaan ja toiveita toteuttamaan. Esitämme prosessin, jolla osuuskuntia, sosiaalista yrittäjyyttä, saadaan synnytettyksi Rovaniemen alueelle. Mallina ovat hyvät käytännöt Skotlannin Aberdeenista ja Ruotsin Göteborgista.

Yritimme kohderyhmän kanssa löytää toisenlaisen tavan työllistyä sosiaalisen yrittämisen kautta. Sosiaalinen yrittäjyys voi olla vaihtoehto etenkin vajaakuntoisille ja heikossa työmarkkina-asemassa oleville. Työmarkkinat tukevat sosiaalisissa yrityksissä tehtävää työtä, joka ensisijaisesti luo sosiaalista turvaa, antaa vaihtoehdon työttömyydelle ja jossa bisneksen teko ei ole pääasia. *Tässä esiselvityksessä sosiaalisella yrittäjyydellä tarkoitetaan yhteisöllistä yrittäjyyttä. Keskitymme nykytietämyksen valossa selvittämään osuuskunnissa tehtävää työtä, jolla tähdätään pitkäaikaistyöttömien pääsyyn työuralle ja yleensä työllisyyden lisäämiseen.*

Maahanmuuttajien työttömyysaste Rovaniemellä on 37 %, kun se vuonna 2009 oli 29 %. Maahanmuuttajien työttömyys kasvaa nopeammin kuin kantaväestöllä, jonka työttömyysaste on 14 %. Monet kantaväestön työttömät ovat pitkäaikaistyöttömiä, kuten maahanmuuttajatkin.

Aikaisempien tutkimusten mukaan (Koikkalainen & Yeasmin, 2014) maahanmuuttajien on erittäin hankala toimia yrittäjinä Rovaniemellä. Toisaalta yrittäjyyteen ja yrityksen aloittamiseen liittyvät taloudelliset riskit estävät pitkäaikaistyöttömiä aloittamasta yritystoimintaa.

Sosiaaliset yritykset saavat tukea työmarkkinoilta ja niiden tehtävä on edistää työllistymistä. Näissä yrityksissä toiminta on enemmän perusturvaa tuova kuin puhdasta yrittäjyyttä. *Tässä esiselvityksessä saatujen tietojen perusteella tuodaan esiin, millainen työttömyyden vaihtoehto osuuskuntayrittäminen on ja miten yhdessä oppimalla päästään kohti sosiaalista yrittäjyyttä Rovaniemellä.*

Tarkoitus on tuoda esiin mahdollisuus, jonka osuuskunnassa toimiminen tuo vaihtoehdoksi työttömyydelle. Vaikka sosiaalisten yritysten idea on levittäytynyt eri puolille Euroopan Unionia, vain muutamissa jäsenmaissa, kuten Ruotsissa ja Skotlannissa, niiden toiminta on onnistunut. Vastaavasti itäisen Aasian maissa sosiaalisten yritysten määrä on kasvanut räjähdysmäisesti.

Rovaniemellä tarvitaan kestävä osuuskuntatoiminnan malli, jotta pitkäaikaistyöttömät, erityisesti maahanmuuttajat tulisivat hyväksytyksi muitten joukkoon ja työllistyä.

Tämä esiselvitys tuo esiin, miten kaupungin julkisilla palveluilla helpotetaan ja edistetään palveluiden tuottamista ja asiakkaitten siirtymistä käyttämään työllistymistä edistäviä palveluja. Näin saadaan hyödynnettyksi sosiaalisten yrittäjien tai osuuskuntien jäsenten voimavarat ja osaaminen yhteiskunnan kehittämiseen.

Selkeä alueellinen yhteistyö kunnan sisällä on edellytys sille, että osuuskuntien toiminta on menestyksekkästä. Kunta voi tarjota käytännön työtä, jota avoimilla työmarkkinoilla ei muuten tehtäisi. Esiselvitys tuo esiin, miten kunta voi voimassa olevan hankintalain mukaisesti kilpailuttaa lukuisia palveluita, joita osuuskunta tuottaa. Markkinoilla on suuri määrä teke-

mätöntä työtä etenkin hyvinvointi-alalla. Kunta voi olla tällaisen työn käynnistäjä ja tarjota pienimuotoisia työtehtäviä osuuskunnille.

Toteutimme Rovaniemellä kaksi työpajaa, jotka toimivat pop up osuuskuntina. Sie&Mie Keskus ja Le Poro pop up hotelli kehittivät ja kokeilivat konkreettisia osuuskunnille sopivia työtehtäviä. Tarkoitus oli saada näistä kokeiluista tietoa esiselvitykseen. Etsimme tapaa, jolla sosiaalinen yrittäjyys tulee tutuksi kohderyhmälle ja halusimme selvittää, millaisena kohderyhmä kokee pop up menetelmän.

Pääasia oli selvittää, mitä sellaisia työn teon mahdollisuuksia ja palveluita Rovaniemellä on, jotka soveltuvat osuuskunnan tehtäväksi. Etsimme myös mahdollisia keinoja, joilla osuuskuntatoiminta voi saada tukea. Kunnilla on hankintalain mukaan mahdollisuus valita millaiselta yritykseltä ne ostavat palveluita. Sosiaalisten kriteereiden käyttö kilpailutuksessa on yksi tapa luoda mahdollisuuksia sosiaalisille yrityksille ja osuuskunnille.

Esiselvityksen aineisto ja analyysi on saatu ihmisten parissa tehdystä kenttätöystä ja toimintatutkimuksesta. Mukana on analysointia esimerkkiosuuskunnan bisneksestä sekä pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajataustausten kaupunkilaisten muodostamasta yhteisöllisestä osuuskunnasta. Kohderyhmälle tarjottiin mahdollisuus oppia bisneksen tekoa ja yrittäjyyttä, joka tarjoaisi matalamman kynnyksen työllistymiseen.

Aikaisempaa tutkimusta osuuskunnista tai sosiaalisista yrityksistä ei Rovaniemellä ole lukuun ottamatta Lapin yliopiston ja Oulun yliopiston KOVI-hanketta 2014. Esiselvityksessä tuodaan esiin kokemuksia Kemistä ja Ranualta ja niiden soveltuvuudesta Rovaniemen olosuhteisiin. Vastaavia kokemuksia esitellään lukuisista Aberdeenin ja Göteborgin osuuskunnista. Näille kaikille on tyypillistä, että osuuskunnat tarjoavat työharjoittelupaikkoja, tuki-työllistämistä ja kuntoutuksen jälkeistä työmahdollisuutta. Pienin askelin etenevä työ antaa tekijöilleen tai jäsenilleen mahdollisuuden edetä vaativampiin tehtäviin. Yhteistä on, että kaupungit ostavat näiltä sosiaalisilta yrityksiltä palveluita.

Esiselvitys on tehty Rovaniemen kaupunginvaltuustolle, jotta tämän tyyppisiä töitä voitaisiin tarjota yhteistyössä tehtäväksi.

2. Taustaa

Rovaniemi on harvaan asuttu ja luonnonvaroja täynnä oleva kaupunki. Luonnonvarojen hyödyntämiseen ja tutkimiseen tarvitaan lisää tekijöitä vuodesta 2019 alkaen. Kasvavat eläkekulut ja laskeva syntyvyys ovat ajankohtaisia alueen haasteita. Talouden kuten myös maahanmuuttopolitiikan tulee uudistua. Maahanmuuttajien on voitava osallistua alueen taloudellisen kasvun tuottamiseen ja osoittaa aloitteellisuutta niin, että globaalitalouden taantuma voisi kääntyä parempaan suuntaan. (Yeasmin 2013)

Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvussa niin EU:ssa kuin Suomessa. EU-maissa työttömien määrä tuplaantui vuodesta 2007 vuoteen 2014. Pitkäaikaistyöttömyys koskettaa jo 12,1 miljoonaa ihmistä EU-alueella. 5 % tästä määrästä on aktiivista EU-väestöä ja 61 % heistä on ollut yli kaksi vuotta ilman työtä.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan Suomessa pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut 19 % viime vuosina. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työtä vailla oli vuoden 2015 joulukuun lopulla yhteensä 118 200, lisäystä edellisvuoteen 19 600 ihmistä. Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli 52 000, lisäys edellisvuoteen 8200 ihmistä.

Rovaniemellä oli työttömänä joulukuussa 2015 n.5000 ihmistä. Työttömien määrä työvoimasta oli 16,5 %. Pitkäaikaistyöttöminä oli 1400, joista 700 yli 55-vuotiaita. Vuodesta 2008 alkaen pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut 90 hengen kuukausitahtia. Eniten työttömänä on palvelu- ja myyntityöntekijöitä, rakennus- korjaus- ja valmistustyöntekijöitä sekä erityisasiantuntijoita. Yli vuoden työttömänä olleita oli 1329, yli 2 vuotta työtä vailla olleita 665.

Kansainvälisenä osuuskuntavuotena 2012 Suomessa keskityttiin osuuskuntakoulutukseen ja tutkimukseen. Tässä yhteydessä osuuskuntamalli nostettiin esiin yhtenä yhteisöllisenä muotona, jossa yrittäjämäinen asenne ja tutkimus vahvistuvat.

Lapin yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan (Jänkälä ym. 2014) nuorten kiinnostus osuuskuntatoimintaa kohtaan on lisääntynyt monissa toisen asteen oppilaitoksissa. Tämä on vaikuttanut osuuskuntien syntyymiseen etenkin eteläisessä Suomessa. Kouluissa on perustettu viimeisen kymmenen vuoden aikana osuuskuntia, pääasiassa ammattikouluissa ja ammattikorkeakouluissa, mutta ei niinkään yliopistoissa.

Nuorilla opiskelijoilla on usein vähän mahdollisuuksia aloittaa oma yritystoiminta eivätkä pohjoisen Suomen yritysneuvojat juurikaan osaa neuvoa osuustoiminnasta kyseleviä (Kemppainen-Koivisto & Siltavirta, 2013). Taloudellinen neuvonta osuuskunnille ei ole kovin aktiivista eikä sitä nähdä vaihtoehtoisena yritysmuotona. Rovaniemellä nuoret korkeakoulutetut opiskelijat perustivat osuuskunta Nonaksen, mutta sen toiminta ei ole viime aikoina ollut aktiivista.

Rovaniemellä ei ole perustettu osuuskuntia tai sosiaalisia yrityksiä pitkäaikaistyöttömien työllistymistä edistämään. Aiempien tutkimusten mukaan, joita on tehty alueen työttömistä maahanmuuttajista, on haasteellista saada maahanmuuttajat perustamaan tai toimimaan yrittäjinä. Tämä esiselvitys keskittyy tutkimaan mahdollisuutta, jossa osuuskunta olisi vaihtoehto pitkäaikaistyöttömien maahanmuuttajien työllistämiseksi.

Pitkäaikaistyöttömyys vaikuttaa ihmisiin negatiivisesti, voi aiheuttaa stressiä ja vaikeita sairauksia. Pitkäaikaistyöttömyys voi lisätä itsemurhahakuisuutta, aiheuttaa fyysisiä ja psyykkisiä vaikutuksia työttömien perheissä ja sosiaalisessa elämässä, syrjäytymistä ja lisätä väkivaltariskiä. Puuttuminen pitkäaikaistyöttömyyteen aktiivisella työllisyyspolitiikalla tai työllistämishjelmilla on päällimmäinen syy tämän esiselvityksen tekoon.

3. Käsitteet

Kohderyhmämme on paikalliset pitkäaikaistyöttömät ja maahanmuuttajat. Suomalaisen työvoimatutkimuksen mukaan pitkäaikaistyötön on henkilö, joka on ollut yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta tai kauemmin. (Finnish Labour Survey 2015; European Commission 2015)

Tilastokeskuksen mukaan tyypillinen pitkäaikaistyötön on eläkeikää lähestymässä oleva 60–64-vuotias mies. Heitä on Suomessa 30 907, kun määrä vielä vuonna 2010 oli 10 610. Tilastojen mukaan pitkäaikaisia työttömiä miehiä on yhteensä 61 225, naisia 43 312. (Kauppinen 2015)

Kuitenkin tutkimuksemme mukaan olemme havainneet, että maahanmuuttajat ja jotkut keski-ikäiset paikalliset ja nuoret ovat riskialttiita joutua pitkäaikaistyöttömiksi Rovaniemellä. Niin kauan kuin maahanmuuttajat lasketaan työmarkkinoilla kuuluvaksi vähemmistöön, heidän riskinsä päätyä pitkäaikaistyöttömiksi on suuri. (Evangelist ja Christman 2013)

On haasteellista löytää työtä maahanmuuttajille, kun työnantajat syrjivät monitahoisesti hyvin koulutettuja maahanmuuttajataustaisia (Yeasmin 2012; Yeasmin 2014) työn hakijoita, jotka ovat väliaikaisesti pois työmarkkinoilta.

Paikalliset pitkäaikaistyöttömät ovat talouden taantumassa menettäneet työpaikkansa rakennus- ja teollisuudessa. Myös monet naiset ovat jääneet ilman työtä julkisen sektorin talousleikkausten johdosta. Pitkäaikaistyöttömyys on yksi ajankohtaisimmista ongelmista Rovaniemellä. On havaittu, että mitä kauemmin ihminen on pois työelämästä, sitä vaikeampaa työhön takaisin pääseminen on. Toisaalta lyhyemmän aikaa työttömänä olleen on helpompi löytää työtä kuin pitkäaikaistyöttömän. (European Commission, 2015)

Jotta tutkimuksemme kohteena olevat pitkäaikaistyöttömät saadaan takaisin työelämään, on heidän oltava tietoisia omasta osaamisestaan, tiedoistaan ja taidoistaan. Aiemmin mai-

nitut tiedot (EC 2015) osoittavat, että ihmiset tarvitsevat yhteiskunnalta ja asiaa hoitavilta viranomaisilta riittävästi tukea.

3.1. Sosiaalinen yritys

Sosiaalisen yrittämisen määritelmät perustuvat lukuisiin eri näkökulmiin valtion hyvinvointijärjestelmästä, kapitalismin muodoista, alueen ja hallinnon maantieteellisistä katsantokannoista, julkisen roolista jne. Määritelmät vaihtelevat maasta ja alueesta toiseen ja niistä on lukuisia esimerkkejä ja ajatuksia. (Bacq & Janssen, 2011). Yhteistä määritelmää ei ole olemassa (Hill, ym., 2010; Short, ym., 2009; ja Choi & Majumder, 2014).

Suomessa sosiaalinen yritys määritellään yritykseksi, jolla on kannattavaa liiketoimintaa. Yritys tarjoaa työmahdollisuuksia vajaakuntoisille ja pitkäaikaistyöttömille sekä tukee heitä jatkotyöllistymisessä. Laki sosiaalisista yrityksistä on vuodelta 2004. Nyt arvioidaan, miten lainsäädäntöä tulisi uudistaa. (Uusyrittäjäkeskus, 2012)

Sosiaalinen yritys voi olla elinkeinotoimintaa harjoittava yhteisö, säätiö tai muu elinkeinonharjoittaja, joka on merkitty kaupparekisteriin ja tuottaa liiketaloudellisin periaattein hyödykkeitä. Lain mukaan sosiaalisen yrityksen palveluksessa olevista työntekijöistä on vähintään 30 prosenttia oltava heikossa työmarkkinassa olevia, vammaisia ja pitkäaikaistyöttömiä. Sosiaalisen yrityksen on maksettava kaikille palveluksessaan oleville työntekijöille heidän tuottavuudestaan riippumatta kyseisellä työalalla noudatettavassa työehtosopimuksessa täysin työkykyiselle sovittua palkkaa. Jollei tällaista työehtosopimusta ole, on maksettava tavanomainen ja kohtuullinen palkka.

Lapissa sosiaalinen yritys voi tuoda toivon säteen maahanmuuttajille ja pitkäaikaistyöttömille. Sosiaalinen yritys poikkeaa sellaisesta yrittäjyydestä, joka aiempien tutkimusten mukaan luo henkisiä paineita, kilpailupaineita, vaatii suurta rohkeutta ja on täynnä riskejä (Koikkalainen & Yeasmin, 2014). Toisaalta sosiaalinen yritys tarjoaa enemmän vaihtoehtoja, avartaa havaitsemaan bisnestä yhdessä muiden sosiaalisten yrittäjien kanssa ja tukee riskien jakamista yhdessä (Smith ym.) 2015, 407–442).

Sosiaalinen yritys syntyy yrittäjämäisistä toimista joilla on sosiaalisia tavoitteita. Toiminta tähtää täydelliseen pitkäaikaistyöttömien hyväksymiseen mukaan paikallisille työmarkkinoille ja maahanmuuttajien kotoutumiseen. Sosiaalinen yrittäjyys on menetelmä tai malli tuloksekkaasta mahdollisuudesta ja oivaltavasta työstä, jota tietyt työmarkkinoilla syrjityt ja eristetyt ryhmät kohtaavat. (Seelos ym. 2011, 333–363)

Sosiaalisessa yrityksessä yrittäjyys on verrattavissa useiden eri alojen työhön, kuten julkisen sektorin, bisnesosuuskuntien, yhdistysten ja voittoa tavoittelemattomien järjestöjen, ystävien, perheiden ja yksityisen sektorin tekemään työhön (Gawell M. 2014, 23–41).

Yleisesti ottaen sosiaaliset yrittäjät muovaavat lopulta tavoitteensa sosiaalisten arvojensa pohjalta. Ne yhdistävät sosiaaliset vaatimukset bisnesnäkyymiin, jotka on usein yhdistetty sosiaalisen yrittäjyyden määrittelyyn (Samer, Abu-Saifan 2012).

Rovaniemellä Sie&Mie Keskus on yksi esimerkki sosiaalisesta yrittäjyydestä. Se on erinomainen yhdistelmä ryhmästä ihmisiä, jotka ovat kiinnostuneita perustamaan yhteistä sosiaalista yritystä, osuuskuntaa. He yhdistelevät näkemyksiään todellisten sosiaalisten ongelmien ja täyttymättömien toiveiden kanssa, joita valtion hyvinvointijärjestelmässä on jäänyt huomaamatta.

Sosiaaliset yritykset eivät välttämättä ole voittoa tuottavaa bisnestä. Niissä yhdistyvät sosiaaliset ja kaupalliset yrittäjämäiset toimet, joilla saavutetaan yrityksessä mukana oleville omavaraisuutta ja luodaan mahdollisuuksia työllistymiseen. Sosiaalinen yritys on taloudellisesti itseohjautuva, riippumaton ja sen perustajat voivat saada korvauksena henkilökohtaista tuottoa (Samer 2012).

3.2. Osuuskunta

Osuuskunta käsitteenä on läheinen kunnallisen kehittämistyön strategialle, sillä osuuskunnalla on mahdollisuus lisätä vuorovaikutusta moninaisten kunnan ryhmien ja asukkaitten kanssa. Osuuskunta tarjoaa myös tietoa yhteisön jäsenille siitä, miten on mahdollista saa-

da omat sosiaaliset voimavarat takaisin käyttöön. (Green & Haines 2002; Tolbert ym. 2002; Fairbairn 2004; Putnam 2000; Zeuli & Radcliff, 2005)

Jotkut osuuskunnat on perustettu palvelemaan yksittäisiä tarpeita ja toiset kunnan yhteisiin tarpeisiin. Osuuskunta on itsenäinen yhdistys, jonka ovat muodostaneet ihmiset, joilla on yhteisiä sosio-kulttuurisia ja taloudellisia tavoitteita. Osuuskunta on esimerkki vastavuoroisesta ja demokraattisesti hallitusta yrityksestä.

Suomen lain mukaisesti (421/2013), osuuskunnan toiminnan tarkoitus on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät osuuskunnan tarjoamia palveluita hyväkseen taikka palveluita, jotka osuuskunta järjestää tytäryhteisönsä avulla tai muulla tavalla. Osuuskunnassa jäsenet ja muut osuuskunnan osakkeiden omistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti osuuskunnan velvoitteista.

Osuuskunta on erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröitymällä. Lain mukaisesti osuuskunta voi rekisteröityä, kun osuuskunnan hallituksen jäsenet voivat vakuuttaa rekisteriviranomaiselle, että he noudattavat osuuskunnan säännöksiä. Osuuskunnan hallituksen pitää todistaa, että osakkaiden maksatus hoidetaan tilintarkastajan kautta tai jos säännöissä ei ole velvollisuutta valita tilintarkastajaa, osakkeiden maksamisesta on annettava muita selvityksiä. Lain mukaan kaikilla jäsenillä on osuuskunnassa yhtäläiset oikeudet.

3.3. Sosiaalisen yrityksen ja osuuskunnan erot

Sosiaalinen yritys on organisaatio, joka tekee bisnestä saavuttaakseen epäitsekkeitä tavoitteensa. On tärkeä huomata, että sosiaalinen yritys voi olla voittoa tuottava tai voittoa tuottamaton yritys. Osuuskunta on bisnesorganisaatio, jonka omistavat ja jota operoi ryhmä yksittäisiä ihmisiä yhteiseksi hyödyksi.

Sosiaalisen yrityksen tarkoituksena ei ole tarjota mitään hyötyä sijoittajilleen. Sen tavoite on toimia niin, että yrityksen epäitsekkeitä tavoitteet toteutuvat.

Sosiaalista yritystä kohtaan kohdistuu huoli siitä, että tällainen uudenlainen yritysmuoto voi olla riski ja viedä tilaa muilta perinteisiltä yrityksiltä. Kun sosiaalinen yritys saa valtuutuksen markkinoilta ja julkisilta yhteisöiltä sosiaalisen statuksensa johdosta, joka perustuu lain-säädäntöön, se voi työntää osuuskunnan sosiaalisuuden taka-alalle. Yhtäläillä työosuus-kunta voi olla huolestunut sosiaalisen yrityksen toiminnasta.

Osuuskunta tekee bisnestä, joka perustuu vapaaehtoiseen maailmanlaajuisesti sovittuun periaatteeseen ja käyttäytymiseen. Sosiaalinen yritys tekee bisnestä, jolla on sosiaalisia ja ympäristöllisiä tarkoituksia. Niiden tuotto sijoitetaan kestävän kehityksen periaatteen mu-kaisesti ja positiivisten muutosten saavuttamiseen.

Laissa tämä työllistämisvelvoite on ainoa asia, joka erottaa sosiaalisen yrityksen osuus-kunnasta.

Osuuskunta on siis demokraattinen sosiaalinen yritys, joka on joustava ja nopea reagoi-maan. Osakeyhtiömäinen yrityksen rakenne on osuuskunnassa yhä yleisempää ja on tärkeää osata erottaa osuuskuntatoiminnan ja tavallisen yritystoiminnan eroavaisuudet.

3.4. Julkiset hankinnat

Julkiset hankinnat voidaan linjata vahvasti sosiaalisiin yrityksiin ja osuuskuntiin. Paikallisilla asukkailla on vähän tietoa julkisista hankinnoista. Kun julkisten hankintojen ohjelmaa osa-taan hyödyntää, se auttaa luomaan uusia mahdollisuuksia kestäville julkisille hankinnoille.

Julkisten hankintojen käsite tarkoittaa tuotteiden ja erilaisten palveluiden hankkimista hal-linnolta, paikallishallinnolta tai julkisen sektorin organisaatioilta (Uyerra & Flanagan, 2010; Brammer & Walker 2011;). Julkisista hankinnoista ja sen käsitteellisestä taustasta ei ole olemassa oleellista akateemista tutkimusta saatavilla (Trionfetti, 2000; Brulhart & Trionfetti, 2004).

Kun hankinnan toimenpiteitä yhdistetään laajemmin sosiaalsiin etuuksiin, voi se johtaa kestäviin julkisten hankintojen käytäntöihin (Preuss, 2009). Tällöin paikallinen aluehallinto on aloitteellinen ja osoittaa sosiaalisille yrityksille ja osuuskunnille mahdollisuuden toimia tuotteiden ja palveluiden tuottajana. Vertaileva esiselvityksemme tuo esiin joitakin hyviä esimerkkejä paikallisen yksityisen sektorin organisaatioiden toimista. Göteborgissa Ruotsissa ja Skotlannin Aberdeenissa on otettu käyttöön kestävän kehityksen kriteerit julkisissa hankinnoissa ja kaupungit ostavat palveluita sosiaalisilta yrityksiltä ja osuuskunnilta.

3.5. Bisnesosuuskunta ja oppiva osuuskunta

Lapin korkeakoulun KOVI-hankkeessa (Rusko, Rauno ym.2015) tutkittiin, mitä eroja ja yhtäläisyyksiä näillä kahdella osuuskuntamuodoilla on. Kumpikaan malli, bisnesosuuskunta tai oppiva osuuskunta, ei voi kasvaa, kehittyä eikä pysyä pystyssä, jos se ei ole avoin, verkostoitunut eikä toimi yhteisöllisesti..

BISNESOSUUSKUNTA	YHTEISTÄ MOLEMMILLE	OPPIVA OSUUSKUNTA
ei uusia ideoita	löytyy uusia mahdollisuuksia	oma binesidea kehitty
ei yhteiskehittelyä	etsii uusia bisneksiä	aikaa opetella ja kokeilla
tärkeää hinnoittelu ja palkan suuruus	tekee päätöksiä ja kehittää toimintaa	tärkeää oppiminen ja verkostojen luonti
hallinto, verot, vakuutus ym.	johtaminen tärkeää	harjoittelupaikka
aika kuluu tulojen hankintaan	epävarmuuden sietoa	ei taloudellista vastuuta
joillakin enemmän vastuuta	riskien ottoa	ei strategista etenemistä
strategista neuvottelua	innovatiivisuutta	ensin sisäinen yrittäjyys
muutoksia strategiaan	luovaa ratkaisukykyä	sitten bisnesyrittäjyys
	yhteiset arvot ja turvaverkko	

Taulukko 1. Bisnesosuuskunnan ja oppivan osuuskunnan eroja ja yhtäläisyyksiä. (Kempainen-Koivisto & Siltavirta, 2014)

Bisnesosuuskunnassa on yrittäjiä, jotka myyvät omia tuotteitaan tai palveluitaan. Niissä jäsenet käyttävät osuuskuntaa lähinnä hallintoon, laskutukseen, verojen ym. velvollisuuksien hoitoon. Tällainen osuuskunta toimii taloudellisesti omillaan eikä saa tukea mistään.

Oppiva osuuskunta on oppilaitoksessa toimiva osuuskunta, jossa opitaan yrittäjyyttä teke-mällä bisnestä ja hankkimalla samalla opintosuorituksia. Joku voi olla esim. 10–20 tuntia osuuskunnan kautta oppimassa viikossa. Tällainen osuuskunta saa tukea oppilaitoksesta, kuten tiloja, välineitä ja ohjausta. Mukana voi olla sekä opettajia että opiskelijoita.

3.6. Osuuskunta työpaikkana ja työpankkina

”Perustetaan osuuskunta, jotta saada työtä”

Osuuskunnan erityispiirre on, että siinä on useampia jäseniä, jotka ovat mukana vapaaehtoisesti. Toiminta perustuu avoimuuteen ja demokraattisuuteen, ”one for all- all for one”-periaatteella ja oikeudenmukaisuutta noudattaen.

Osuuskunta on erilaisuuden sulatusuuni, jonka periaatteena on yhdenvertaisuus. Osuuskunnassa on mahdollisuus oppia, kouluttautua, mukana on työn ilo, eikä stressiä tai paineita ole. Osuuskunta tekee itsenäisesti sopimuksia, edistää kestäväää kehitystä ja tekee yhteistyötä muiden osuuskuntien kanssa. Pääoma kartutetaan yhdessä ja ylijäämä käytetään toiminnan kehittämiseen tai etuina jäsenille. Jäseniltä edellytetään aktiivisuutta ja ”henkistä läsnäoloa”. Jäsenyydestä voi erota vapaasti, jos toiminta ei vastaa odotuksia.

Osuuskunnan haasteena on säilyttää alun innostus. Tärkeää on yksittäisen jäsenen antama esimerkki muille, toisten kannustaminen ja auttaminen. Jotta voisi kiinnittyä osuuskuntayhteisöön, on tunnettava osuuskuntatoiminnan historia, arvot ja yleiset periaatteet.

Yhteiskunnan tulisi tukea yrittäjyyden polkua ja madaltaa kynnyistä, lisätä tietämystä osuuskunnista ja jäsenten talous- ja liiketoimintaosaamista. Osuuskuntamalli sopii nuorille, koska se on joustava tapa toteuttaa itseään ja sopii nykynuorten arvomaailmaan.

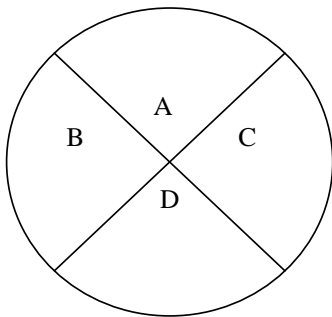
Osuuskunta voi toimia myös työpankkina. Tällöin se tekee liiketoimintaa ja työllistää työntekijöitä omaan tuotantonsa, alihankintatöihin, vuokraa työtä ja työllistää työntekijöitä suoraan asiakasyritykseen. Työntekijöistä vähintään 30 % on oltava heikossa työmarkkina-asemassa olevia. (Uusyrittyskeskus 2012).

Työpankki kotouttaa erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työmarkkinoille. Sen hinnoittelu ei vääristä markkinoita ja sillä on uskottava liiketoimintasuunnitelma.

Työpankkiyrityksen julkisen tuen osuus voi olla enintään 50 % koko liikevaihdosta. Tähän kuuluvat myös palkkatuet. Työpankin liikevaihdon tulee olla vähintään 350 000 euroa vuodessa tai sen on työllistettävä vähintään 15 henkilötyövuotta. Oma tuotanto ja/tai alihankinta on oltava vähintään 20 % liikevaihdosta. Työpankki voi harjoittaa myös työpoolitoimintaa, jolloin tehtävänä on rekrytoida ja kouluttaa työntekijöitä mukana oleviin yrityksiin, ennen kaikkea tasoittamaan tuotannon ruuhkahuippuja. Työpankille voidaan maksaa palkkiota onnistuneesta heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisestä.

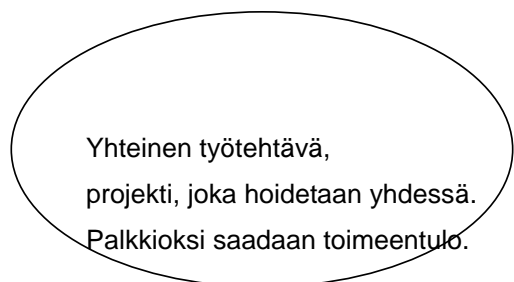
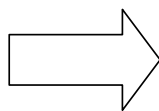
Henkinen yhteisö:

Yksilölliset vahvuudet

Fyysinen yhteisö:

Ryhmän tuoma voima

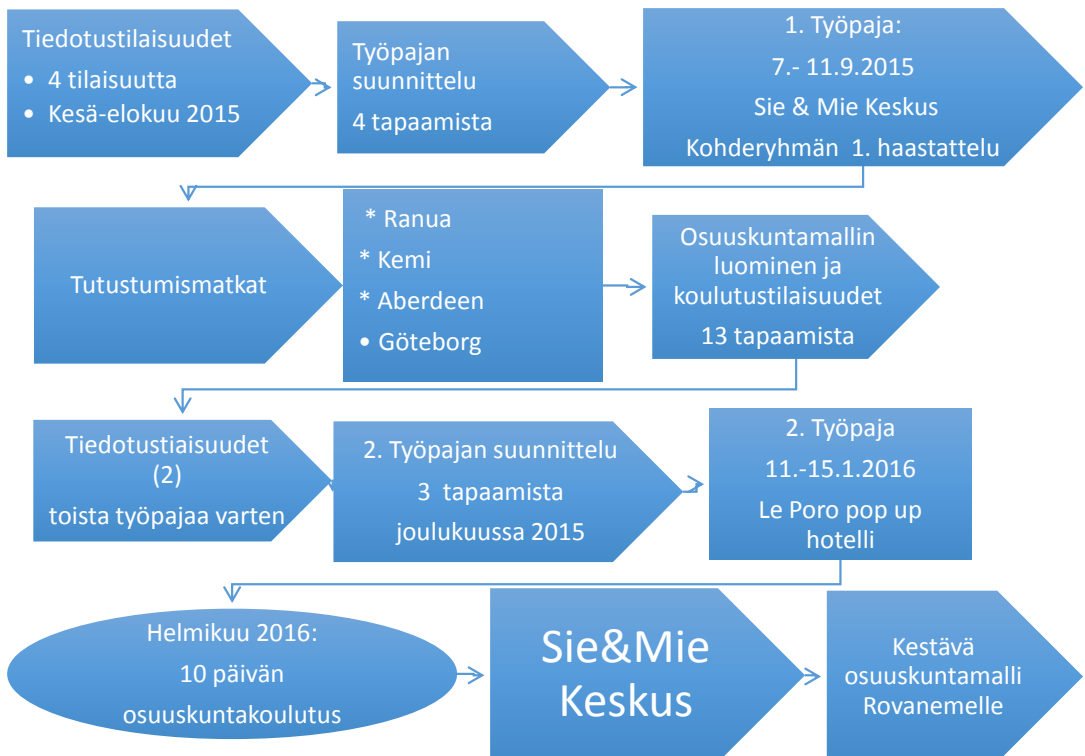

Kuvio 1. Osuuskunnan yksittäisten jäsenten vahvuudet suhteessa ryhmän yhteisen osaamisen esilletulossa mukaillen Puusaa & Hokkilaa 2014, 221–223.

4. Menetelmät ja aineistot

Tässä tutkimuksessa sovelletaan etnografista lähestymistä. Tutkimus perustuu osallistujien seurantaan ja parityönä suoritettuihin kohderyhmän haastatteluihin, jotka tehtiin kahdessa tutkimuksellisessa työpajassa, jotka pidettiin julkisissa paikoissa Rovaniemellä.

Suunnittelijat ovat taltioineet ja havainnoineet koko prosessia käsitteellisesti ja tarkkailleet tekijöitä jotta saataisiin yhteinen ymmärrys tutkimuskysymyksistä. Tekijät saivat resursseja työpajojen pitoon, kuten rahoitusta, tilat, materiaalit ja tarvittavat välineet. Näiltä kahdelta esimerkkinä toimineella työpaja-osuuskunnalla puuttui ainoastaan laillinen oikeutus.

Kuvio 2. Työllistymisen erilaiset vaihtoehdot -WORK-hankkeen etenemien ja tuotokset.

Tutkimus on laadullinen tutkimus ja tähtää kestäväen sosiaalisen yrityksen, osuuskunnan mallin saamiseen Rovaniemelle. Tutkimusprosessi ajoittui kesäkuun 2015 ja helmikuun 2016 väliseen aikaan. Tutkimus sisälsi tiedotustilaisuuksia, kaksi kokeilullista työpajaa ja monia koulutustilaisuuksia.

4.1. Tiedotustilaisuudet kesällä 2015

Kauppatorin asukastuvalla pidettiin neljä (4) avointa tiedotustilaisuutta. Niistä kerrottiin paikallislehdessä, Rovaniemen kaupungin tiedotuslehdessä, Menot-verkkopalstalla ja Porukoitten Rovaniemi FB-sivulla. Kohderyhmäksi kutsuttiin pitkäaikaistyöttömiä. Tilaisuuksissa kerrottiin hankkeen perusidea, jaettiin tietopaketteja yhteisöllisestä työn tekemisen mallista, koottiin yhteen osuuskunnasta kiinnostuneita ja ideoitiin työpajaa, jossa olisi osuuskuntamuuotoista tekemistä. Hankkeesta siirryttiin käyttämään termiä WORK-hanke.

Osallistujista muodostui 9 hengen vapaa ryhmä. He aloittivat osuuskuntayrittäjyyteen tutustumisen osallistavilla menetelmillä. Ryhmä ideoi, suunnitteli, aikataulutti ja toteutti 1. työpajan, Sie&Mie Keskuksen, Rovaniemi-viikolle syyskuussa 2015. Ryhmä kokoontui Kauppatorin Asukastuvalla.

Tästä ryhmästä muodostui tutkimuksen 9-henkinen kohderyhmä. Mukana oli 3 kantasuomalaista ja 6 Venäjältä, Virosta, Pakistanista ja Afganistanista kotoisin olevaa maahanmuuttajaa.

Ajankohta	Osallistujia	M/N	Paikka	Sisältö
11.6.	7	2/5	asukastupa	odotukset, toiveet työllistymiseltä
15.6.	5	3/2	asukastupa	yhteystiedot, ideat
18.6.	4	2/2	asukastupa	teoriaa ja tutkimuksia osuuskunnista
11.8.	9	3/6	asukastupa	työpajan idea ja suunnittelun aloitus

Taulukko 2. Esiselvityksen tiedotustilaisuudet kesällä 2015 ennen ensimmäistä työpajaa.

4.2. Työpaja 1: Kokeiluosuuskunta Sie&Mie Keskus 7.-11.9.2015

Kohderyhmä kokoontui 4 kertaa ideoimaan Sie&Mie Keskus työpajaa Rovaniemi- viikolle 7.-11.9.2015. Päivien aikana kukin esitteli omaa osaamistaan, kokeili markkinointia, tiedottamista ja työtilaisuuksien hankkimista. Ohjelmassa oli käten töitä, ohjausta, kilpailuja, taide- näyttely, tarjoilua, keskuksen esittelyjä, lehtijutun tekoa, tiedotusta, siivousta, ikkunanpesua, ruohonleikkuuta, puiden pilkkomista. Sie- ja Mie- nuket syntyivät symboliksi yhdessä tekemiselle.

Ajankohta	Osallistujia	M/N	Paikka	Sisältö
19.8.	9	4/5	asukastupa	aikataulu, budjetti, oman osaamisen esittely
24.8.	7	3/4	asukastupa	tilat, asusteet, kuljetus, tiedotus, vastuut
27.8.	9	4/5	asukastupa	Sie&Mie keskus tunnus, roll up, havainnointi
31.8.	6	3/3	asukastupa	Keskuksen esitys muille, harjoittelu

Taulukko 3. Kohderyhmän suunnittelupalavereitten eteneminen.

Hankkeen ensimmäisessä työpajassa esiteltiin omaa osaamista satunnaisille vierailijoille Kauppatorin asukastuvalla ja Revontulen kauppakeskuksessa 7.-11.9.2015.

Työpaja Sie&Mie Keskus toteutettiin Kauppatorin asukastuvalla 7.9 ja suunnattiin asukastuvan kävijöille. Kauppakeskus Revontulesa työpaja oli avoin kaikille kaupunkilaisille 8.-

9.9. Hirvaalla käytiin 10.9. tekemässä töitä yksityisperheissä. Kauppatorin asukastuvalla oltiin toistamiseen 11.9. Hirvaalla käytiin myös muina päivinä, sillä sieltä löytyi tekemätöntä työtä. Kohderyhmä haastateltiin 11.9.2015.

Ikäjakauma	Työtön	Koulutuksessa	Työssä	Työmarkkinoiden ulkopuolella	Yhteensä
Alle 25v.	1				1
25-29 v.	1				1
30-54-v.	3		1		4
Over 54 v.	3				3
Yhteensä	9				9
Naisia	6	0	1	0	6

Taulukko 4. Sie&Mie Keskus työpajan kohderyhmän ikäjakauma.

4.3. Koulutus

Tiedotustilaisuuksien, työpajatyöskentelyn ja tutustumismatkojen jälkeen alkoi hankkeen koulutusvaihe, jonka kohderyhmä järjesti itselleen. Koulutuksen aikana laadittiin Rovaniemen Kehityksen yritysneuvoja Eija Jussila-Salmelle sisältöesitys osuuskuntakoulutukseksi. Tämä johti TE-toimiston tarjoamaan 10-päiväisen osuuskuntayrittäjyyden kurssin helmikuussa 2016.

Koulutuksissa oli mukana alkuperäisestä kohderyhmästä 4 ja 5 oli uutta tulijaa. Ryhmä kävi keskenään läpi, mitä osaamista he tarvitsevat lisää, millainen osuuskunta voisi olla, miten sitä johdettaisiin ja mitä toimia se tulisi tekemään. Syntyi Sie&Mie Keskus osuuskuntamalli. Kantasuomalaisista lisäksi ryhmässä oli 2 venäläistaustaista ja 2 virolaistaustaista maahanmuuttajaa.

Ajankohta	Osallistujia	M/N	Paikka	Sisältö
17.9.	3	2/1	OH:n maja	osuuskuntakoulutus/Pohjoisen Leader
9.10.	8	4/4	pääkirjasto	oman osaamisen lisäämisen sisältö
22.10.	8	4/4	pääkirjasto	Pellervon aineisto ja kirjallisuus, kokemukset Ranualta ja Kemistä
29.10.	4	2/2	pääkirjasto	koulutuksen sisällön hahmottelu
4.11.	5	2/3	Ely-keskus	Sokra hankepaja
5.11.	6	2/4	asukastupa	Raito osuuskunnan valmisteleva kokous
10.11.	4	2/2	Santa Claus	osk mallin hahmottelu Tarjalle ja Nafisalle
20.11.	8	2/6	pääkirjasto	sisältörunko Rovaniemen Kehitys Oy:lle
26.11.	8	2/6	kaupungintalo	esitteen teko, koulutusohjelman suunnittelu
1.12.	8	3/5	pääkirjasto	koulutusohjelman varmistus
3.12.	7	2/5	pääkirjasto	osk sääntöjen mallin luominen
10.12.	8	3/5	Roi Kehitys	tutustuminen, tuleva koulutus
14.12.	6	2/4	Osuuspankki	osuuskunnan talous ja tuki pankilta

Taulukko 5. WORK-hankkeen 13 koulutustilaisuutta.

4.4. Tiedotustilaisuudet joulukuussa

Jotta saataisiin mukaan muista kulttuureista kotoisin olevia rovaniemeläisiä, kohdistettiin joulukuun tiedotustilaisuudet erityisesti tälle kohderyhmälle.

Ajankohta	Osallistujia	M/N	Paikka	Sisältö
11.12.	20	10/10	Kairatie 37	englanniksi ja suomeksi info tekemisen ja työn mahdollisuuksista
14.12.	20	7/13	Rovala	suomen kielen opiskelijoille

Taulukko 6. Joulukuun tiedotustilaisuudet.

4.5. Työpaja 2: Kokeiluosuuskunta Le Poro pop up hotelli 11.–15.1.2016

Göteborgin kokemusten pohjalta ryhmä ideoi matkailuun liittyvän työpajan. Tarkoitus on päästä kokeilemaan erilaista osaamista Rovaniemellä toimivan Hotelli Aakenuksen kanssa. Työtehtävät olivat siivousta, remontointia, sisustussuunnittelun tekoa, tuolien verhoilua, verhojen ompelua, keittiötöitä, pop up kauppa ja turistipalvelujen tuottamista.

Syksyllä 2015 oli kaupunkiin tullut paljon turvapaikanhakijoita. Heitä oli ollut mukana 25.11. Kulttuurien Basaarissa ja joulukuun tiedotustilaisuuksissa. Maahanmuuttajia muistakin maista oli kiinnostunut tulemaan Le Poro työpajaan mukaan. Oli tarve tekemiselle, ja Sie&Mie keskuksen tyylinen toiminta koettiin sellaiseksi, että siitä voisi tällaisen tekemisen mahdollisuuden luoda.

Hankkeen toisessa työpajassa Le Poro pop up hotellissa kokeiltiin ohjaamisen taitoja päiväkotilaisten, peruskoulun ala-asteen koululaisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa.

Ajankohta	Osallistujia	M/N	Paikka	Sisältö
8.12.	6	2/4	Hotelli Aakenus	tutustuminen, työpajan idea
15.12.	17	10/7	kaupungintalo	suunnittelu, turvapaikanhakijoiden osallistaminen mukaan tekemiseen
17.12.	12	7/5	kaupungintalo	hankeidea Turvaa-tekemistä- työtä ja Le Poro suunnittelu
4.1.	16	11/5	Hotelli Aakenus	tehtävistä päättäminen
7.1.	9	3/6	Hotelli Aakenus	työnjako, tiedotus
11.1.	17		Hotelli Aakenus	siivous, ruoan valmistus, verhoilu
12.1.	15		Hotelli Aakenus	maalaukset, ruoan valmistus, verhoilu, koululaisille käten töiden työpaja
13.1.	17		Hotelli Aakenus	käten töiden kauppa, maalaus, verhoilu, mainosten jako
14.1.	17		Hotelli Aakenus	sähkötöitä, sisustus, koristemaalaukset, päiväkotilaisten käten töiden työpaja ja liikuntatuokio, matkailupalvelun tuottaminen
15.1.	17		Hotelli Aakenus	Le Poro kokoustila valmis, palaute, kohderyhmähaastattelu
10.2.	10	3/7	Hotelli Aakenus	palautepäivä, jatkosuunnittelu

Taulukko 7. Työpaja Le Poro pop up hotellin eteneminen.

Le Poroa rakensi 9 työtöntä, joista 4 oli pitkäaikaistyöttömiä. Osallistujista 5 oli kantasuomalaisia, loput maahanmuuttajia Venäjältä tai Virossa. Heidän ohjauksessa oli kohderyhmä, johon kuului päivittäin 6-7 turvapaikanhakijamiestä, jotka olivat saapuneet Irakista Rovaniemelle 3-4 kuukautta aiemmin.

Ikäjakaus	Työtön	Koulutuksessa	Työssä	Työmarkkinoiden ulkopuolella	Yhteensä
Alle 25v.	0				0
25-29 v.	1				1
30-54-v.	5				5
Over 54 v.	3				3
Yhteensä	9				9
Naisia	6	0	0	0	6

Taulukko 8. Le Poro pop up hotelli työpajaan osallistuneen kohderyhmän ikäjakaus.

4.6. Kohderyhmähaastattelu

Le Poro pop up hotelli työpajaan osallistuneista suurimmalla osalla ei ollut yrittäjyyskokemusta, joka on otettava riskinä huomioon osuuskuntaa synnyttäessä. Toisaalta heillä ei ole myöskään kokemusta sosiaalisesta yrittäjyydestä. Pop up osuuskunta oli menetelmä kerätä tietoa siitä, miten osuuskunta, sosiaalinen yritys voisi toimia Rovaniemellä. Osalla osallistujista on matkailualalle sopivaa osaamista, kuten kätten töiden hallintaa ja keittiöalan koulutusta. Osalla ei ole suoraan matkailualan liittyvää työkokemusta, mutta muuta soveltuvaa hyvää koulutustaustaa on useammalla.

Kohderyhmä sai mahdollisuuden oppia lisää sosiaalisesta yrittämisestä ja käyttöönsä tietyn määrärahan, jonka he päättivät käyttää järjestämällä 5 päivän työpajan. Suunnittelijoiden rooli oli tarkkailla toimintaa aktiivisesti ja koko prosessin tarkoitus oli kerätä tietoa esiselvitystä varten. Kohderyhmällä oli mahdollisuus sekä myydä omia tuotteitaan että neuvotella yhteistyötahojen kanssa päästäkseen mukaan työmarkkinoille.

Työpajan viimeisenä päivänä pidetyssä kohderyhmän haastattelussa tuotiin esiin haasteita, uhkia, mahdollisuuksia ja heikkouksia.

Tämä koko pop up idea vaikuttaa suoraan vastaukseen, jotka esiselvityksessä oli tarkoitus saada selville, eli miten päästäisiin aloittamaan sosiaalinen yrittäjyystoiminta Rovaniemellä ja miten pop up tyylinen idea käytännössä toimii.

4.7. Hyvät käytännöt

Luottamuksen synnyttämiseen käytettiin paljon aikaa. Tiedotustilaisuuksia oli useita, syventäviä kokoontumisia lukuisia. Teoriaa, tutkimuksia ja tutustumismatkojen kokemuksia jaettiin manuaaleina. Kaikki prosessit tallennettiin kuvina Facebookin Porukoitten Rovaniemi-ryhmään ja viestitettiin sähköpostissa.

Osallistamalla kaikki mukaan ideoimaan, suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan synnytti halun jatkaa ja oppia lisää. Ryhmä muodostui kiinteämmäksi yhteisöksi, jolle muodostui yhteinen tavoite: työllistyä. Mukana olleet halusivat edetä osuuskuntayrittäjyden tiellä ja oppia lisää. He ottivat selvää osuuskuntatoiminnan perusteista ja laativat TE-toimistolle esityksen osuuskuntayrittäjyden kurssiksi.

5. Keskustelu

5.1. Tapaus Sie&Mie Keskus

Sosiaalinen yrittäminen on uusi kokemus pitkäaikaistyöttömille Rovaniemellä. Tutkimusaineiston mukaan sosiaalisen yrityksen tai osuuskunnan perustaminen on vaihtoehto pitkäaikaistyöttömille saada edes osa-aikaista työtä Lapin työmarkkinoilla.

Sie&Mie Keskus työpajan kohderyhmä sai käyttöönsä taloudellisia resursseja. Tietty summa voitiin käyttää markkinointiin, omien tuotteiden esittelyyn ja niille markkinoitten löytämiseen. Ryhmä kokeili, onko heidän valmistamilleen tuotteille ja osaamiselleen kysyntää sosiaalipalveluissa. Tämä osoittautui haasteelliseksi. Ryhmän jäsenet kokivat työpajan yhteisjohtajuuden ja yhteistyön löytymisen keskeiseksi tekijäksi, ja se ei vaatinut taloudellista satsausta osanottajilta.

Tämäntyylinen osuuskuntakokeilu, Sie&Mie Keskus, työskenteli arkipäivisin ja suunnitteluun oli aikaa alle kaksi kuukautta. Kohderyhmän kokeilemassa mallissa sosiaalisesta yrityksestä saatiin toimeksiantoja, jotka eivät vastanneet heidän koulutustaustaansa eivätkä ammattitaitojaan. Facebook- kontaktien kautta yksittäiset ihmiset ja perheet pyysivät pilkkomaan puita, leikkaamaan ruohoa, pesemään ikkunoita ym. Kohderyhmä toimi enemmän työntekijän kuin yrittäjän roolissa.

Osuuskuntatoiminnalle on kartoitettu aiemmin kysyntää Rovaniemen kylissä. Asukkaat ovat esittäneet toiveena saada tietokoneen käytön neuvontaa, asioimisapua, ikäihmisille seuraa, korjauspalveluita, puutarhan hoitoa, talonmaalausta ym. Tällaisia tehtäviä löytyi Sie&Mie Keskukselle Hirvaalla. Tehtävien suorittaminen kesti 3-4 tuntia päivässä, ne olivat satunnaisia ja niiden aikana kysyttiin asiakkailta mahdollista hintaa, jolla vastaavaa työtä voitaisiin ostaa. Tuntihinnaksi arvioitiin n. 8€/tunti, joka on vähemmän kuin suomalainen minimipalkka.

Sie&Mie Keskus ei onnistunut saamaan julkista sektoria, yrityksiä tai yhteisöjä mukaan tarjoamaan työtilaisuuksia. Työpajan tarkoitus oli sosiaalisuuden kasvattaminen ryhmässä ja kaupallisen yrittäjyyden kokeileminen. Ryhmä yritti myydä omia tuotteitaan ja palveluitaan, kuten itse tehtyä ruokaa, käsitöitä ja tauluja. Kuitenkaan tässä ei onnistuttu, taloudellista tulosta ei syntynyt ohjelmapalveluilla eikä omien tuotteiden myynnillä. Ryhmän osuustoiminnallinen tarkoitus oli tukea jäseniä talousosaamisessa. Esimerkin työpajaosuuskunta oli taloudellisesti kannattamatonta. Joka tapauksessa tuotteita kaupiteltiin viiden päivän ajan.

Kolme tiedotustilaisuuksissa ja Sie&Mie Keskuksen työpajassa ollutta maahanmuuttajataustaista jäsentä aloittivat syyskuussa opinnot Lapin ammattiopistossa, avoimessa korkeakoulussa ja Lapin yliopistossa. Yksi työssä ollut kohderyhmän jäsen joutui työttömäksi. Mukaan tuli uusia työttömiä, yksi venäläistaustainen ja yksi virolaistaustainen. Kohderyhmän koko säilyi 9- jäsenisenä. Yksi maahanmuuttajataustainen sai tunteita etnisestä ravintolasta.

5.2. Tapaus Le Poro pop up hotelli

Idea Le Poro pop up hotellista syntyi Göteborgin matkan kokemuksista. Työpajan aikana oli tarkoitus saada kontakti matkailualan yrityksiin, sillä ensimmäinen työpaja ei onnistunut saamaan yrityksistä potentiaalisia asiakkaita.

Le Poro pop up hotelli toimi Hotelli Aakenuksessa viiden päivän ajan. Paikan löysi yksi kohderyhmän jäsen, joka tunsi entuudestaan hotellin omistajat. Käytössä oli sama työpajaresurssi kuin syyskuussa. Tarkoitus oli luoda uusia palveluja yksityisyrittäjille, yritykselle ja löytää piilotyöpaikkoja. Tavoitteena oli löytää uusi ja kestävä tapa sosiaaliselle yrittäjyydelle Rovaniemellä matkailualan yrityksissä ja kehittää uusia ansaintamahdollisuuksia etsimällä ja tekemällä piilossa olevaa tekemätöntä työtä.

Työpajan tarkoitus oli saada selville, voisiko valittu yritys tarjota työmahdollisuuksia osuuskunnalle. Pienimuotoisia töitä voisivat olla huoneiden siivous, kokoustilan sisustaminen, verhojen ja pöytäliinojen ompelu, seinien maalaus jne.

Tarkoitus oli löytää vastaus siihen, onko osuuskunnalla sellaista palveluosaamista, joka mahdollistaa heidän pääsynsä tavoitteeseensa. Kasvuun pyrkiminen on kallista, mutta kun voi jakaa kustannuksia toisen yrityksen kanssa, se voi tuoda uusia mahdollisuuksia ja madaltaa kynnystä toiminnalle.

Huomattiin, että hotellin ravintola on tyhjä aamupalan ja illallisen välisenä aikana. Silloin matkailijat ovat useasti tutustumassa nähtävyyksiin ja jotkut heistä palaavat takaisin vasta illallisen jälkeen. Kello 10 ja 16 välisenä aikana osuuskunta voisi pitää pientä turistikauppaa, jossa olisi saatavilla matkamuistoja. Auki olisi myös pieni paikallisille asukkaille tarkoitettu avoin ravintolan kahvila. Tämän tyyliset mahdollisuudet sopivat hyvin osuuskunnan hoidettaviksi.

Mukaan otettiin 7 turvapaikanhakijamiestä, joihin oli tehty tuttavuutta marraskuussa. He halusivat näyttää omia taitojaan, tutustua paikkakuntalaisiin ja saada tekemistä arkeensa. Kommunikointikielet olivat englanti ja ruotsi.

Viidessä päivässä valmistui 12 hengen kokoustila, jonka nimi on nyt Le Poro.

Työpajan aikana yksi maahanmuuttajataustainen työllistyi viikonlopuiksi tuntitöihin ravintola-alalle siivojaksi. Kaksi muuta maahanmuuttajataustaista sai toimeksiannon Hotelli Aakenuksesta liittyen tuolien verhoiluun ja seinämaalauksen tekoon. Ryhmä sai lahjoituksen yhdistysrekisterimaksun maksamiseen ja hoiti yhdet siivoustalkoot. Työpajan tuotos esitettiin kaupungintalolla 15.2.2016 pidetyssä maahanmuuttoseminaarissa.

5.3. Hyviä käytäntöjä Rovaniemen olosuhteisiin

Erilaiset sosiaalisten yritysten mallit vaihtelevat maasta, kaupungista ja toimintaryhmästä toiseen riippuen siitä millaiset sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset näkemykset eri puolilla Eurooppaa vallitsevat. Teimme vertailevaa tutkimusta kahden ison kaupungin (Aberdeen syyskuussa, Göteborg lokakuussa) välillä, joissa sosiaalisia yrityksiä on ollut toimin-

nassa 15 vuotta. Mukaan otimme pohjoisesta Suomesta Kemin ja Ranuan, joissa osuuskunta on uusi bisnesidea.

Osuuskunnissa on merkittävä taloudellinen riski perustajajäsenille. Joskus jäsenet joutuvat sijoittamaan markkinointiin, kirjanpitoon, toimiston ylläpitoon, vuokratilaan ja muihin tarvittaviin palveluihin ja laitteisiin.

Hankkeessa kerättiin kokemustietoa neljän eri paikkakunnan osuuskuntatoiminnasta. Aberdeenissa Skotlannissa osuuskuntiin tutustui Nafisa Yeasmin, Göteborgissa Tarja Saarelainen ja Riitta Kempainen-Koivisto. Kemin ja Ranuan osuuskuntiin tutustumassa oli myös Sie&Mie keskuksen työpajaan osallistuneita.

5.3.1. Alueellinen taso; Kemi ja Ranua

Tutkivassa osuudessa yritimme analysoida riskianalyysiä käyttäen sitä tietoa, joka syntyi tutustumismatkoilla sekä vertailemalla kahta toiminnassa olevaa ja kahta toimintansa lopettanutta osuuskuntaa. Kävimme myös läpi riskien hallintaa käsittelevää kirjallisuutta. Tarkoituksena oli löytää ne kipupisteet jotka vielä toimivilla osuuskunnilla on. Huomasimme, että epävarmuustaso ei poikkeakaan toiminnassa olevilla ja toimintansa päättäneillä osuuskunnilla.

Taloudellinen tuottavuus sosiaalisissa yrityksissä riippuu sen jäsenten ponnisteluista. Tänä vuonna perustetut osuuskunnat Puuhake Ranualla ja useamman vuoden Rovaniemellä toiminut Nonas ovat lopettaneet toiminnan resurssien puutteen, markkinoiden vähyyden, julkisen tuen loppumisen, verkostojen, yhteistyötahojen, johtajuuden tuen, tilausten vähyyden tai jakelukulujen takia. Vähintäänkin pienet tulot tehdystä työstä ovat edellytys osuuskunnan toiminnalle.

Näkökulmat riskin tasoon	NONAS Rovaniemi (jo lopettanut)	PUUHAKE Ranua (jo lopettanut)	KEMIN OSAAJIEN OSUUSKUNTA	POSKU Ranua
Epävarmuus	H5	H5	H2	H3
Kasvutavoitteet	H2	H4	H2	H4
Taipumus strategiseen riskien ottoon	H4	H0	H1	H0
Uskallusta	H4	H5	H2	H4
Luovat sosiaaliset arvot	H4	H4	H2	H3
Jäsenten osaaminen	H1	H3	H3	H3

Taulukko 9. Riskitasot neljässä pohjoisessa osuuskunnassa. H-korkea, viisiportainen riskitaso: 5-huono, 4- riittämätön, 3-hallittavissa, 2-ylitettävissä, 1-tydyttävä, 0-ei mitään näistä.

Ranualla pohjoisen tieto-osuuskunta Posku ja Osaajien Osuuskunta Kemissä aloittivat toiminnan vuoden 2015 alussa. Teimme riskianalyysin näistä vastikään perustetuista osuuskunnista ja vertailimme niitä kahteen muuhun osuuskuntaan, joiden toiminta on juuri päättynyt.

Tässä vaiheessa vertailututkimusta kiinnitimme huomiota siihen, saavatko pohjoisen osuuskunnat julkishallinnolta tukea kilpailutilanteissa muiden sidosryhmien kanssa.

Epävarmuustaso toimivilla osuuskunnilla ei ole tyydyttävällä tasolla. Epävarmuutta esiintyy rahoituksen saannissa, jäsenten motivoituneisuudessa, markkinoinnissa, jäsenten kyvyssä toimia tiimissä ja kunnallisten toimijoiden, yritysten ja sidosryhmien puute.

Kemin Osaajien Osuuskunnan kasvutavoitteet ovat korkeammalla tasolla kuin Ranuan POSKU-osuuskunnassa. Tämä johtuu siitä, että Kemissä osuuskunta saa taustatukea muilta organisaatioilta.

Ranuan POSKUssa vain yksi jäsen on aktiivinen laajentamaan toimintaa ja muut jäsenet ovat vähemmän aktiivisia. Järjestöllisesti yhteistoiminta ei toimi hyvin, kun kaikki on yhden ihmisen varassa ja vastuulla. Kasvun takeeksi osuuskunta tarvitsee enemmän toimijoita.

Strateginen riskitaso Kemin Osaajien Osuuskunnassa on tyydyttävällä tasolla ja heillä on mahdollisuuksia kasvuun, vaikka jotain laiminlyöntejä sattuisikin. Osuuskunnan jäsenet yrittävät olla aktiivisia ja heillä on ideoita osaamisensa hyödyntämiseen. POSKUlla ei ole strategista pitkän tähtäimen visiota, josta riippuu heidän riskinsietokykynsä. Joskus heidän on vaikea pysyä tavoitteissa, kaikki jäsenet eivät ole toiminnassa mukana ja ovat turhautuneita kun eivät saa toisiltaan sosiaalista ja yksilöllistä tukea. Jäsenet eivät ole kiinnostuneita ottamaan osaa strategiseen päätöksentekoon, joka on yksi oleellinen osa menestyvän osuuskunnan toimintaa.

Osuuskunnan kehittyminen riippuu osuuskunnan hallituksesta ja sen kokeneisuudesta. Vain yksi POSKUn jäsen toimii riskien hallitsemiseksi. Kemin Osaajien Osuuskunnalla on strategia, hallitus muodostetaan vuosittain, heillä on säännöt ja ohjeet rahoituksen hankkimiseksi. Tämä osuuskunta perustettiin EU-rahoituksella syntyneessä hankkeessa. Heillä on tarkoitus hakea toista rahoitusta kunnalliselta taholta. Ranuan POSKUlla ei ole vielä rahoitusstrategiaa. Sosiaalisten arvojen luominen riippuu erityisesti kunnallisista vaikuttajista, joilla on vastuu sosiaalis- taloudellisista ja ympäristöllisistä hyvinvointivaikutuksista, joita julkisilla palveluilla saadaan aikaiseksi.

Osuuskuntatoiminnan kasvu riippuu kunnallisesta hankintaohjeistuksesta ja miten siinä huomioidaan sosiaaliset vaikutukset. Ohjelman mittarit ovat vielä keskustelun alla Rovaniemellä, Kemissä ja Ranualla. POSKU ja Osaajien Osuuskunta yrittävät luoda sosiaalisia arvoja tunnistamalla paikallisia tarpeita ja määritellä rakenteita. Osaajien Osuuskunnalla on tunnistettavissa enemmän tukijoita kuin POSKUlla. Toisaalta Ranualla markkinat ovat suppeammat kuin Kemissä. Verkostot ja mahdollisuudet toimia kunnallisen sektorin kanssa on Osaajien Osuuskunnalla paremmat kuin POSKUlla.

Joissakin tapauksissa vaikka osuuskunnan jäsenten ammatilliset taidot ovat hyvällä tasolla, voi osuuskunnan johtaminen olla vaikeaa. Ongelmanratkaisutaitoa paikallisten toimijoiden kanssa voidaan oppia, kuten myös kykyä vastata haasteisiin ja motivoitumista. Tässä tutkimuksessa nousi esiin, että menestyksenkäs osuuskunnan toiminta riippuu vahvasta verkostoitumisesta jäsenten, sosiaalisten ja kunnallisten toimijoiden kanssa enemmän kuin yksittäisten osuuskunnan jäsenten osaamisesta.

5.3.2. Kansainvälinen taso; Aberdeen ja Göteborg

Vertaileva tutkimus perustuu kansainvälisellä tasolla Aberdeenin ja Göteborgin kaupunkeihin. Näissä kaupungeissa tehdään sopimuksia paikallisten osuuskuntien ja sosiaalisten yritysten kanssa. Näistä toimivien osuuskuntien ja sosiaalisten yritysten vertailusta ei voida suoraan johtaa kilpailukykyistä ja toimivaa mallia paikallisiin olosuhteisiin Rovaniemellä.

Myös Euroopan Unionin hankintalainsäädäntö tukee ajatusta tukea paikallista työllisyyttä ja taloutta tekemällä sopimuksia ja alihankintoja sosiaalisilta yrityksiltä.

Aberdeen Skotlannissa

Suurin osa haastatelluista Aberdeenin sosiaalisista yrityksistä voidaan ymmärtää hyväntekeväisyysjärjestöiksi. Niille antavat rahoitusta Aberdeenin kaupunki, Aberdeenin maakunta ja muut tahot, kuten Turning Point Scotland, the Big Lottery, UK, Creative Scotland ja Art Council.

Aberdeenin kaupungin julkiset hankinnat perustuvat kestävän kehityksen periaatteeseen. Hankinnoissa huomioidaan kestävän kehityksen ja ympäristön säilymisen tavoitteet. Kaupungin oma taho, Tulevaisuuden Foorumi, valitsee kilpailutukseen osallistuneista toteuttajatahon, joka toimii asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Maankäyttö, liikenne, sosiaalipalvelut, puistotyöt

Kaupunki on kilpailuttanut konsulttifirmoilla, miten käytöstä poistetun sairaalan maa-ala voitaisiin hyödyntää. Palvelun tarjoajilta pyydettiin esitys, joka on kestävän kehityksen mukainen, sisältää esityksen siitä, miten alueelle rakennettaisiin ympäristöystävällisiä asuntoja ja miten maa-ala otettaisiin muunkinlaiseen käyttöön.

Kun kaupunkiin haluttiin kestävän kehityksen mukaista liikennettä, kilpailutettiin liikennöitsijät. Heidän tuli tehdä ehdotus vähäpäästöisen julkisen liikenteen palveluiden tuottamisesta ja siirtymisestä terveyttä edistävään ja aktiivista liikuntaa tukevaan politiikkaan. Tuottajille annettiin mahdollisuus esittää, miten matkalippujen hinnoittelu tukisi kestävää liikennettä. Vastaavaa työtä tehdään Göteborgin kaupungissa Ruotsissa, jossa yliopistojen ja kaupungin yhteistyönä kaupunkiliikenteessä aloitti 8 sähköbussia.

Terveydenhoidossa matalan turvan palveluiden tuottaminen on yksi sosiaalisten yritysten päätoimialue. Aberdeenissa on käytössä parhaiden hankintojen yhteistyösopimus (BEST). Tämän mukaisesti kilpailutus tehdään tiedottamalla kilpailutuksesta paikallistasolla ja itse kilpailu laitetaan avoimeksi alueen erikokoisille yhdistyksille. Niiltä kysytään ympäristönäkemyksiä, joiden pohjalta Tulevaisuuden Foorumi laatii esityksen ja takaa, että myös pienet yhdistykset pysyvät mukana kilpailutuksen eri vaiheissa.

Kaupungin maiden ja puistojen ruohonleikkuu, aitojen korjaus ja rikkaruohojen poisto kilpailutetaan. Palvelun tarjoajien tulee tehdä esitys, jonka mukaisesti kemikaalien käyttö on vähäistä, hävikki pieni, työtapa tehostettua ja alueiden kunnossapidosta selvittää vähemmällä. Monella palveluntarjoajalla on käytössä ympäristönäkökulmat huomioiva johtamisjärjestelmä. Tarjoajat pisteytetään sen mukaan, miten kestäviä niiden tarjoamat palvelut ovat.

Jätehuolto, kuljetukset, kierrätystekstiilit, lähiruokaa

Nottinghamin yliopistosairaala halusi tehdä sopimuksen jätehuollon palvelun tarjoajan kanssa, joka huolehtii kahden ison sairaalan jätehuollosta. Pää tavoitteena oli klinikalta tulevan jätemäärän lajittelun määrän ja kustannusten vähentäminen sekä jätteen kierrätys.

He valitsivat palvelutuottajan, joka huolehtisi koko jätehuollosta ja toteuttaisi aktiivisesti sairaaläsäätiön jätteiden vähentämishjelmaa.

Tulevaisuuden Foorumin hankintaohjeistuksen työkalupakissa on energian säästöön tärkeitä toimia. Yhdistyksille järjestetään neuvontaa, miten esimerkiksi kopiotulostimia voidaan kierrättää ja kustannuksia säästää.

Ei kiireellisissä sairaankuljetuksissa huomioidaan, että ajoneuvot ovat vähäpäästöisiä, äänen voimakkuus matala eikä ajo aiheuta ilmansaasteita ja liikenneuhkia. Säästöä syntyy, kun turhia ajoja vältetään ja huomioidaan paremmin matkojen etäisyydet. Julkisen liikenteen sosiaaliset yritykset voisivat tarjota tällaista palvelua. Merkittäviä säästöjä saadaan syntymään ja ne rohkaisevat yksityisiä ambulanssiyrityksiä tarjoamaan palveluitaan. Kunnalliset liikenteen palvelun tarjoajat eivät voi tähän kilpailutukseen osallistua, ja se johtuu maantieteellisistä syistä ja aikarajoituksista. Pysyvillä hintasopimuksilla on saatu taloudellisia säästöjä, eikä niissä erityisesti edellytetä ympäristöystävällisiä vaatteita.

Asenteet poisheitettäviä ja kierrätettäviä kirurgisia vaatteita ja peitteitä kohtaan ovat muuttumassa. Esimerkiksi teatterin näyttämöasut ja kankaat on totuttu hyödyntämään uudelleen, mutta sairaalassa käytetyt tekstiilit heitetään pois. Sairaalassa asenteet ovat muuttumassa niin, että käytettyjä tekstiilejä voitaisiin kierrättää eikä niiden epäillä levittävän infektioita.

Kestäviä hankintoja varten on laadittu Tulevaisuuden Foorumin kestävien hankintojen työkalupakki. Se sisältää suositukset, miten kierrätys toimii käytännössä. Kun sairaalan hankinnoissa siirryttiin ympäristöä säästävien suositusten käyttöön, ruokaa tuotetaan nyt enemmän paikallisesti ja tästä on syntynyt huomattavia säästöjä.

The Bread Maker on 8 vuotta toiminut bisnesosuuskunta. Se valmistaa korkeatasoista leipää, leivonnaisia ja sushia. Leipomolla on oma kahvila, tuotteita myydään alueen liikkeissä ja viedään toimistoihin. Sosiaalinen tavoite on tarjota mielekästä tekemistä työttömille, työharjoittelua, koulutusmahdollisuuksia ja antaa huonosti kieltä taitaville aikuisille kotoutumisen mahdollisuuksia. Harjoittelun jälkeen pääsee siirtymään avoimille työmarkkinoille.

Vapaaehtoisuus kasvaa työksi kahvilassa

Kunnalliset kahvilat ovat yksi Aberdeenin alueen toimintamuoto, jonka paikallinen kehitys-yhtiö toteutti lisätäkseen kuntalaisten osallistumista palveluiden tuottamiseen. Tähän löytyi toteuttaja, Affirmative Business. Sen toimesta perustettiin kahviloita, joissa tarjotaan terveys- ja sosiaalipalveluita ja niiden mahdollisilla tuotoilla edistetään työllistymistä. Toiminta alkaa vapaaehtoisvoimin, josta askel askeleelta vapaaehtoinen voi saada lyhytaikaisia työsuhteita. Siellä käytetään paikallisia raaka-aineita ja edistetään siirtolapuutarhojen syntymistä. Käytössä on kierrätetyt astiat ja kahviloissa kierrätetään muutoinkin kaikki jätteet ja järjestetään terveellisen ruoan tuokioita lähikouluilla.

Café Coast on nuorten, työttömien ja lukuvaikeuksista kärsivien harjoittelupaikka. Kahvila tarjoaa aamiaissämpylöitä, lounasta, kotileivonnaisia, laatukahvia ja juomia, viinejä ja oluita terassiympäristössä kaupungin rannalla. Kahvila on yhdistysmuotoinen ja sitä tukee ta- loudellisesti Aberdeenin kaupunki ja maakunta. Tuottoja saadaan kahvilan myynnillä ja pitopalvelupalveluilla, vuokraamalla tiloja kokouksiin ja konferensseihin sekä myymällä ruokaa jäsenille.

Joillakin sosiaalisilla yrityksillä on käytössä erilaisia rahoitusjärjestelmiä. Yritykset ottavat vastaan lahjoituksia yrityksiltä, kunnilta, järjestöiltä ja säätiöiltä. Sosiaalisen yrityksen on anottava avustusta vuosittain tai kerran viidessä vuodessa. Yritykset tekevät sopimuksen kunnan kanssa tai toimivat jonkin kattojärjestön alla. Kunnanvaltuusto antaa tukea niille, jotka tulevat sosiaaliseen yritykseen harjoittelijoiksi tai ottavat osaa sosiaalisen yrityksen työpajaan. Jotkut sosiaaliset yritykset tekevät sekä bisnestä että toimivat sosiaalisin perustein. Silloin ne toteuttavat samanaikaisesti keskeisten arvojen ja tarkoituksensa mukais- ta toimintaa.

Sosiaalisten yritysten sosiaalinen tavoite vaihtelee. Se voi olla merkittävää työttömyyden, harjoittelun ja koulutusmahdollisuuksien sekä sosiaalisten aktiviteettien tarjoamista työttömille aikuisille tarkoituksena integroituminen yhteiskuntaan. Sosiaaliset yritykset ohjaavat ihmisiä ja kukin jäsen saa tukea 35 GBP päivässä ja 20 GBP puolen päivän työstä kunnalta. Sosiaalisten yritysten tehtävä on ohjata ja harjoittaa ihmisiä takaisin työelämään. Toi- set sosiaaliset yritykset toimivat kouluttajina sellaisille, joilla on vajaavaisuuksia oppimises- sa ja tarvitsevat tukea kiinnittyäkseen työmarkkinoille.

Foyer Enterprise osuuskunnan tehtävä on saada kodittomat nuoret ja työttömät mukaan yhteiskuntaan, kehittää ja luoda harjoittelu- ja työmahdollisuuksia vajaatyökykyisille.

Rosie`s on sosiaalisten yritysten ryhmittymä, joka saa tukea veikkausvoittovaroista ja Aberdeenin kaupungilta. Yritys tarjoaa työpajoja mielenterveyden ongelmista kärsiville ja aivovaurioista toipuville, jotta he pääsevät takaisin työelämään. Mukana on myös maa-hanmuuttajia. 12 jäsentä saa palkkaa yrityksestä. Yritys anoo tukea vuosittain ja heidän kahvilatoimintaansa 5 vuoden välein veikkausvoittovaroista. Toiminta on laajentunut lahja-tavaraliikkeeseen, *Rosie`s Gift Shop*, jossa myydään korkeatasoisia lahjoja ja taidetta, paikallisten ja kansainvälisten taiteilijoiden töitä. *Rosie`s Picture Framing* tarjoaa laadukasta kehystyspalvelua, urheilupaitoja, tapetteja, häälahjoja, juhlakutsuja, käsintehtyjä laukkuja jne.

Peacock Visual Arts on pysyvä Aberdeenin taidenäyttelytila, jota tukee Skotlannin taide-neuvosto. Siellä pidetään valtiollisia ja kansainvälisiä näyttelyitä, keskustelutilaisuuksia ja työpajoja. Sieltä voi lainata videolaitteita, kopioida, valmistaa valokuvia. 13 työntekijää saavat palkkaa yrityksestä, mukana on arkkitehti, taiteilijoita, pankin taloushoitaja ja johtaja. Toiminta on verovapaata ja myydyistä tuotteista maksettavat arvonlisäverot palautetaan vuoden kuluttua myynnistä. Hinnat ovat huokeita.

Göteborg Ruotsissa

Sosiaalinen työllistäminen on Göteborgin kaupungin työllisyys- ja aikuiskoulutusyksikön keskeinen tehtävä. Göteborgin alueen kehitysyritys Business Region yhdessä kaupungin kanssa tukevat Göteborgin osuuskuntien katto-organisaatio Coompanionia, joka on myös osuuskunta. Siihen kuuluu 70 muuta osuuskuntaa, sosiaalista yritystä ja yhdistystä.

Kaupungin työllistymisen ja aikuiskoulutuksen yksikkö

Göteborgin työttömyysprosentti on 7 %. Kaupunki organisoii työllisyydenhoidon hallinnon vuonna 2014 uusiksi, kun valtiollinen IFU- työllistymisen keskus ja kunnallinen työllistämispalvelu oli jatkuvasti kritisoinnin kohteena. Nyt 150 työntekijän toimisto hoitaa aktiivista työllistymistä niiden kuntalaisten kanssa, jotka elävät sosiaaliturvan varassa. Toimisto järjestää mahdollisuuksia työhön ja hoitaa 20 % kunnan aikuiskoulutuksesta.

Työttömistä 70 % on maahanmuuttajataustaisia, ilman koulutusta olevia nuoria tai yli 55-vuotiaita pitkäaikaistyöttömiä. Kaupungissa on tehty sopimus, että 50 % työvoimapalveluista suunnataan sosiaalisen inklusion periaatteen mukaisesti. Näin joka toinen työllistettävä on maahanmuuttajataustainen, koulutusta vailla oleva nuori tai yli 55-vuotias pitkäaikaistyötön. Työtä etsitään esimerkiksi siivoukseen ja rakentamiseen liittyen esim. Skanskan kanssa.

Osaamiskeskukset

Göteborgin kaupungin neljässä eri kaupunginosassa aloitti vuonna 2015 alueellisten osaamiskeskusten toiminta, ensimmäinen koillisessa kaupunginosassa. Keskus kokoaa yhteen poikkihallinnollisesti erilaista ammatillista osaamista ja tietoa. Keskusten tehtävä on löytää matalan osaamistason työllistymisen työmahdollisuuksia 6-18 kuukauden sisällä työttömäksi joutumisesta tai opinnoista valmistumisen jälkeen, antaa neuvontaa, yrittäjyysosaamista tai koulutusta.

Osaamiskeskus tukee alueella toimivia sosiaalisia yrityksiä ja toimii kolmannen sektorin (Ideacom) kanssa tekemällä sopimuksia, jotka edistävät työllistymistä. Työhön, koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen osallistuja saa korotettua sosiaalitukea. Aiemmin tällaisia keskuksia oli kaupungissa 20, sitten 10 ja nyt 4, eli hajautetusta mallista on siirrytty takaisin keskitetymppään malliin.

Keskittäminen näkyy myös muissa kunnallisissa toimissa 550 000 asukkaan kaupungissa. Jos työtön tai kouluttamaton ei työllisty 18 kuukauden sisällä, he siirtyvät takaisin sosiaalitoimen asiakkaiksi. Haasteet ovat riittävä ruotsin kielen hallinta, kotoutuminen ja kunnalliset työllisyyspalvelut.

Yhteinen strategia tukee sosiaalista yrittäjyyttä

Kehitysyhtiö The Business Region Göteborg (BRG) toimii verkostoyhteistyössä Göteborgin kaupungin, yliopistojen ja paikallisten yritysten kanssa. Tehtävä on löytää ja tukea innovaatioita. Tällaisia ovat mm. tiedepuisto ja ekologiset kaupunkibussit. Akateeminen maailma ja teknologia synnyttävät start up yrityksiä ja tuovat ulkomaisia yrityksiä kaupunkiin yhteisen strategian mukaisesti.

BRG tukee sosiaalisia yrityksiä osuuskuntien sateenvarjo-organisaation, Coompanionin, kautta. Tuki suuntautuu kaikille alueen osuuskunnille ja sosiaalisille yrityksille. Sosiaalinen yrittäjyys kasvaa kaupungissa NOPEASTI. Kaupunki tukee sosiaalisia yrityksiä 70 % ja loput 30 % on alueellista tukea, kuten Euroopan rahastojen ja innovaatio-ohjelmien tukea.

40–60% sosiaalisten yritysten resursseista on projektirahoitusta. Sateenvarjo-organisaatio Coompanion on resursoitu useammaksi vuodeksi eteenpäin niin, että se voi kasvaa jatkossakin niin kuin viimeiset 5 vuotta. Yksityinen sektori on kiinnostunut tästä kasvusta. Ruotsiin syntyy vuosittain satoja sosiaalisia yrityksiä.

Sosiaalisten yritysten toimiala vaihtelee kovasta bisneksestä sosiaalipalveluihin. Toiminta ei vääristä markkinoita tai ammattiyhdistysliikkeen perusteita, vaan aktivoi muutakin kaup-paa ja edistää muiden yritysten onnistumista.

Kehitysyhtiö BRG laajenee myös. Uusia bisnesideoita syntyy alueella ja uusia resursseja saadaan käyttöön yhteisten arvojen ja yhteiskunnan muutosten tahdissa. Alueen yritykset ottavat vastuuta ja sosiaaliset yritykset ovat mukana talouskasvussa ja hyvinvoinnin rakentamisessa. Vielä 20 vuotta sitten sosiaaliset yritykset hoitivat lähinnä päiväkotitoimintaa.

BRG:n uusia yhteistyökumppaneita ovat pankit, jotka pyritään saamaan rahoittamaan ja tukemaan aloittelevia yrityksiä, kuten sosiaalisia yrityksiä. Tähän asti pankit eivät ole olleet kiinnostuneita uudentalaisesta ajattelusta. Ne ovat tukeneet urheilua, kulttuuria jne, mutta miksi ei sosiaalisia yrityksiä, joiden tavoite on saada luoduksi uusia työmahdollisuuksia.

Vähemmän työttömiä kuin Tukholmassa

Lokakuussa 2015 Göteborg alitti Tukholman työttömien määrässä. Kaupungin kasvu on nähtävissä, yrityksiä syntyy, muutoksia tehdään hallitusti pitkän tähtäimen strategian mukaisesti ja avoimena uusille pilottihankkeille. 20 vuotta sitten projektimainen tapa ei ollut mukana kaupungin strategiatyössä, vaan hankkeet olivat toisistaan erillään olevia 3-5 vuoden projekteja, joista ei jäänyt mainittavia tuloksia. Nyt voimavarat on yhdistetty pitkän tähtäimen luottamusta synnyttävään työhön yhdessä yritysten, yliopistojen ja kaupungin kanssa.

Yhteistyöelin Coompanion auttaa yrittäjyyttä

Göteborgin osuuskuntien sateenvarjo-organisaation omistavat sen työntekijät, eli Coompanion on myös osuuskunta. Kaupunkiin syntyy joka vuosi 250 osuuskuntaa tai sosiaalista yritystä ja 60 niistä jatkaa toimintaansa onnistuneesti. Osuuskuntatoiminnan arvot ovat yhteiskunnan rakentaminen, yrittäjyystaitojen synnyttäminen, verkostoituminen, franchising- yrittäjyys, osuuskuntien aloittamisen avustaminen ja neuvonta. Coompanionissa on 15 työntekijää ja monta projektia käynnissä.

Coompanion tekee sopimuksia kirkon, kaupungin ja järjestöjen kanssa. Göteborgin kaupungin kanssa on solmittu 70 sopimusta osuuskuntatoiminnan tukemisesta ja uusien työmahdollisuuksien luomisesta työttömille. Myös ammattiyhdistysliike tukee työttömien aktiivistoimenpiteitä.

Monet sosiaaliset yritykset ovat aloittaneet työnsä löytämällä työmahdollisuuksia vammaisille tai muutoin heikossa työmarkkina-asemassa oleville. Nykyisin keskitytään enemmän pitkäaikaistyöttömiin. Jotkut osuuskuntatoimijat ovat jäsenenä myös muissa osuuskunnissa, johtavat hotellia, pesulaa tai neuvontapalveluita.

Valtakunnallisesti vastaava Coompanion toimii 23 muulla alueella eri puolilla Ruotsia. Valtio antoi alussa rahoituksen 2,5 henkilön palkkaamiseen ja neuvontatoiminnan aloittamiseen. Heidän lisäksi 12,5 henkeä työskentelee eri projekteissa.

Passiivisesta sosiaaliturvasta aktiiviseen

Yhteisiä sääntöjä noudattamalla, projektimaisella työllä ja harjoittelulla kuntalaisille tarjotaan aktiivitoimia passiivisen sosiaaliturvan sijaan. Ihmisten elämä saa uuden suunnan, syntyy uutta osaamista, uusia verkostoja, työkavereita ja ihmiset eivät enää tipu entiseen elämäntyylisiin. Tämän suunnanmuutoksen myötä sosiaalikulut ovat vähenemässä ja paremmassa käytössä. Jäsenyys sosiaalisessa yrityksessä antaa mahdollisuuden oman tien löytämiseen, lisää osaamista ja mahdollisuuksia.

Coompanionin yksi projekti, *1000 job*, kasvattaa vakituisten osuuskuntatyöntekijöiden määrän 350:sta 1000 henkilöön. 30 osuuskuntaa on perustanut yhteisen *Microfonden* sää-

tiön, joka lainoittaa ja auttaa uusien osuuskuntien investoinneissa. Ekopankki tukee ja rahoittaa joitakin ympäristönsuojeluun ja kestävään kehitykseen liittyviä projekteja ja osuuskuntia. Paikalliset osuuskunnat voivat saada rahoitusta myös Euroopan investointipankilta (EIF).

Kansainvälinen verkosto Reves

Eurooppalainen sosiaalisten yritysten verkosto Reves, auttaa verkottumaan ja franchising-periaatteella levittämään osuustoiminnan eri muotoja maasta toiseen. Göteborgin kaupunki ja aluekomitea ovat Reveksen jäseniä. Göteborgin kaupunki kuuluu myös Eurocities-verkostoon, joka auttaa vaihtamaan kokemuksia toimivista työllistämisen muodoista.

Franchising osuuskunnat

Joidenkin osuuskuntien toimintamalli on helposti siirrettävissä toisiin kaupunkeihin ja maihin. *Le Mat* on hotelli, joka auttaa ihmisiä kiinnittymään takaisin yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi vankilakauden jälkeen. Toinen hotelli avattiin vastikään Luleåssa. *CASA* osuuskunta auttaa ikäihmisiä jatkamaan kotona asumista ja Göteborgissa sillä on 100 työntekijää. Malli kopioidaan kohta Puolaan ja Britanniaan, jossa *Coompanion* auttaa sosiaalisten yritysten aloittamisessa (Unlimited association). *Coompanion* neuvoo tämän tyylisiä kansainvälisiä yrityksiä alkutaipaleella.

Tellus café on irakilaisien maahanmuuttajanaisten osuuskunta. Se tarjoaa kansalaisopistolla aamiaissämpylöitä lähialueen toimistoihin, lounasta kielikursseilla oleville maahanmuuttajille ja muille kaupunkilaisille. Pitopalvelutoimintaa on myös. Lounas seisovassa pöydässä maksaa 7 euroa.

Mamas retro, lasten vaatteiden kirpputori toimii lähialueen työttömien naisten sosiaalisena kokoontumispaikkana. Kaksi sosiaalityöntekijää neuvoo, kouluttaa ja ohjaa 20 naista koulutukseen ja valmentaa heitä avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen. Uusi liike on avattu maahanmuuttajavaltaiselle alueelle.

Kuvassa liikkeen vetäjä ja Rovaniemen kaupungin kehittämispäällikkö Tarja Saarelainen.

Ei yrittäjän, vaan palkansaajan statuksella

Osuuskunnan jäsen on palkansaaja, jos hänet on irtisanottu vakituisesta työstä. Palkansaajan ja yrittäjästatuksen välinen rooli on paikoin vielä ongelmallinen. Joskus verottaja käsittelee osuuskunnan jäsentä kuin yrittäjää.

Neuvoja Rovaniemelle

1. Aloittakaa työosuuskunta, joka on keskittynyt siivoukseen ja ulkotöihin ja joihin palveluihin asiakkaat voivat saada verotuksessa kotitalousvähennyksen. Opettakaa osuuskunnan jäsenille bisnestaitoja, kuten hinnoittelua, markkinointia ja myyntiä.
2. Aloittakaa bisnesosuuskunta tai projekti yhdessä valtion omistaman yrityksen kanssa, esim. valtion rautatiet VR. Näin ison firman siivouspalveluista vain pieni osuus on riittävä osuuskunnan perusrahoituksen takaamiseksi. Näin voi aloittaa toiminnan esim. vammaisten työllistymiseksi tai vähäisellä koulutuksella olevien kanssa. Yhden työntekijän seurana on aina toinen seuraamassa ja oppimassa työn tekoa.
3. Aloittakaa ruohonjuuritason projekti maahanmuuttajien kanssa, jossa opetetaan osuuskuntataitoja ja taloutta. Aloittakaa myymällä jotakin tuotetta ja tätä kautta hinnoittelun oppimista.
4. Älkää antako liian paljon vastuuta alussa. Aloittakaa työllistämällä yksi työtön. Pyytäkää muita kiinnostuneita tulemaan takaisin vuoden kuluttua. Tukekaa aloituksessa.

5. Tehkää sopimuksia yritysten ja järjestöjen kanssa, jotta kaikki työllistävät 50 % sosiaalisen inklusion periaatteen mukaisesti vajaakuntoisia, vammaisia ja pitkäaikaistyöttömiä.
6. Järjestäkää yhteinen työpaja yrityksille, opiskelijoille ja sosiaalityöntekijöille liittyen työllistämiseen. Tehkää yhteinen suunnitelma osuuskunnan perustamiseksi. Aloittakaa.

6. Tulokset

6.1. Kohderyhmän haastattelujen tulokset

Vertailevan tutkimuksemme mukaan huomasimme, että ilman hallinnon muutosta ei sosiaalisen yrityksen, osuuskunnan toimintaa ole mahdollista kehittää Rovaniemellä.

Selvisi, että pitkäaikaistyöttömien on vaikea johtaa sosiaalista yritystä ilman minkäänlaista julkisen sektorin tukea, kuten kaupungin tarjoamaa helpotusta.

Kohderymähastattelujen jälkeen kehitelimme joitakin mahdollisuuksia, vahvuuksia, heikkouksia ja haasteita, joita pop up osuuskuntamaisella yrityksellä on.

Vahvuudet:	Heikkoudet:
<p>Havaittavissa oleva positiivinen vire osuuskunnan jäsenten välillä, joka antaa uskoa sille, että yksittäisillä jäsenillä on kyky aloittaa yhteinen sosiaalinen yritys.</p>	<p>Rovaniemen oppilaitoksissa ei ole koulutusohjelmia tai perehdytystä sosiaalisten yritysten toimintaan.</p>
<p>Jaloja, koulutettuja yksilöitä, jotka ovat kykeneviä kehittämään sosiaalisen yrityksen toimintaa.</p>	<p>Ei mahdollisuutta osallistua yrityshautomotoimintaan, josta saisi neuvoja ja ohjausta. Sosiaalisia yrityksiä ei tunnisteta yhdeksi yritysmuodoksi.</p>
<p>Korkea työn tekemisen halu riippumatta siitä, onko työtehtävä jäsenten koulutusta vastaava tai onko heillä vaadittavia taitoja.</p>	<p>Vähän resursseja, kuten lyhytkursseja sosiaalisten yritysten toiminnasta niille, joilla on erityinen tarve tai vähän koulutusta.</p>
<p>Ryhmä yritti ratkaista sosiaalis-taloudellisia ongelmia, kuten pitkäaikais-työttömyyttä työllistämällä itseään ja markkinoinnilla.</p>	<p>Jäsenillä on vähän tietoa sosiaalisista yrityksistä.</p>
<p>Sosiaalisen yrityksen jäsenillä on oikeus saada työttömyystukea, vaikka he ovat sosiaalisen yrityksen jäseniä. (Vasta kun heidän tulonsa sosiaalisesta yrityksestä ylittävät 300€/kk se vaikuttaa heidän työttömyyskorvauksensa suuruuteen.)</p>	<p>Bisnes sosiaalisen yrityksen osaamisessa.</p> <p>Puute yrittäjistä, jotka nostaisivat alueella yleistä keskustelua sosiaalisista yrityksistä.</p>
	<p>Monimutkainen työlainsäädäntö vajaakuntoisille ja pitkään työttöminä olleille.</p> <p>Sosiaalisilta yrityksiltä puuttuu paremmat</p>

	<p>taloudelliset mahdollisuudet, kuten sosiaaliset investointirahastot tai lainoitus voittoa tuottamattomille yrityksille.</p> <p>Uudessa julkisten hankintojen ohjelmassa ei ole kerrottu, miten kaupunki voi hankkia useita palveluita osuuskunnalta tai sosiaaliselta yritykseltä.</p>
<p>Mahdollisuudet:</p> <p>Turvallinen tapa oppia bisneksen tekoa.</p> <p>Voi kehittyä hyväksi työyhteisöksi.</p> <p>Luo positiivista mielialaa ja edistää pääsyä työmarkkinoille.</p> <p>Torjuu pitkäaikaistyöttömyyttä tarjoamalla mahdollisuuden ottaa osaa sosiaaliseen toimintaan.</p> <p>Luo mahdollisuuden torjua stressiä ja eristäytymistä työmarkkinoilta.</p> <p>Osallistaa jäsenet mukaan kehittämään itseään ja yhteiskuntaa.</p>	<p>Uhat:</p> <p>Jäsenet voivat kilpailla keskenään.</p> <p>On monta päätöksentekijää, joka voi olla este tai hidastuttaa päätöksentekoa.</p> <p>Ei ole taloudellisesti tuottava.</p> <p>Tunnetuksi tulo ja markkinointi ovat vaikeaa.</p> <p>Yleiset ja yksittäisten ihmisten asenteet sosiaalisia yrityksiä kohtaan voivat olla negatiivisia tai jopa aggressiivisia.</p> <p>Läpinäkyvyyden puute, julkisten hankintojen yhteensopimattomuus julkisen sektorin aloilla.</p> <p>Paikallishallinnolla ei ole onnistuneita kokemuksia hankintalaista.</p>

Taulukko 10. Sie&Mie Keskuksen ja Le Poro pop up hotellin SWOT analyysi.

Kohderyhmä yhtyy käsitykseen, että ilman julkista tai paikallishallinnon tukea sosiaaliset yritykset eivät voi aloittaa tai kehittää toimintaansa. Suurin osa kohderyhmään osallistuneista kertoi, että hallinnollista, julkista ja muuta tukea tarvitaan alkuvaiheessa kahdeksi vuodeksi. On myös oletettavaa, että julkinen sektori tarjoutuisi ostamaan palveluita, tuotteita ja projekteja sosiaaliselta yritykseltä.

Julkiset hankinnat Rovaniemellä

Kaupunki voisi ostaa sosiaaliselta yritykseltä, osuuskunnalta esimerkiksi pitopalvelua, lasten hoitoa, siivousta, vaatehuoltoa, sosiaalityötä, asiointiapua, kuljetuspalveluita, työasujen huoltoa, tapahtumajärjestelyitä, kiinteistöhuoltoa jne. Kohderyhmän kanssa käydyissä keskusteluissa tuli esiin, että julkiset hankinnat ovat kehittyvä prosessi. Hankinnat olisivat sopiva paikallishallinnon käytäntö, joka tulisi valjastaa pitkäaikaistyöttömiltä ostettaviin palveluihin. Julkinen sektori ja paikallishallinto voivat avustaa osuuskuntia tai sosiaalisia yrityksiä ulkoistamalla julkisia palveluita niitten tehtäväksi. Näin voidaan supistaa ja kontrolloida julkisia toimintamenoja.

Rovaniemen kaupunki voi tehdä sosiaalisten yritysten, osuuskuntien, kanssa sopimuksia. Näin voidaan saada helposti toteutettavia, kustannustehokkaita, välittömiä ja pitempiaikaisia palvelusopimuksia syntymään. Kilpailutusta voi yksinkertaistaa, vähentää tarvittavien asiakirjojen määrää ja järjestää pääsopimuksen tekijöiltä osa tehtäväksi sosiaalisten yritysten, osuuskuntien, kautta.

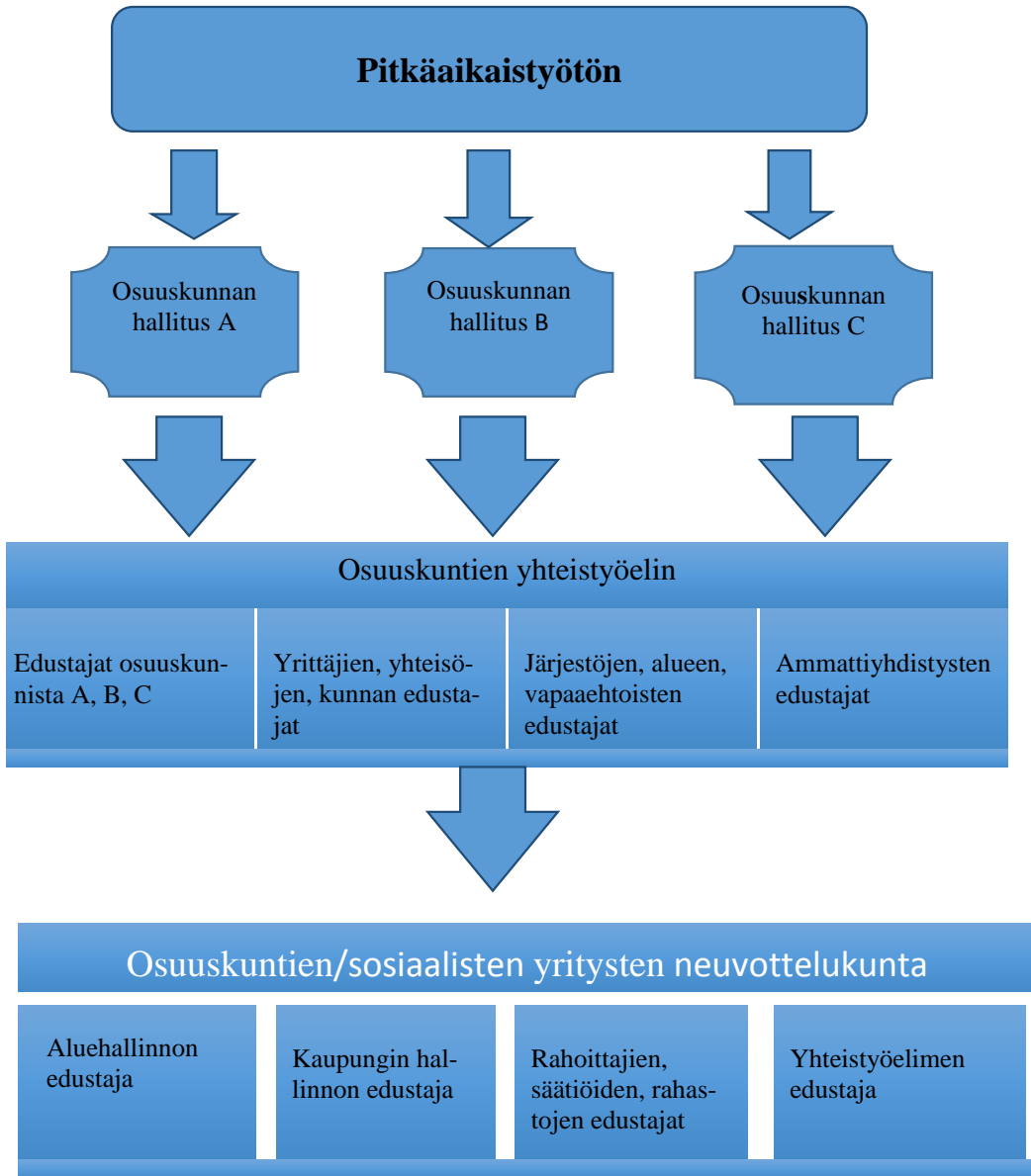
On monta syytä, jotka on otettu tarkastelun alle ja jotka vaikuttavat pitkäaikaistyöttömien sosiaalisen yrityksen käynnistämiseen Rovaniemellä. Kohderyhmä yhtyi ajatukseen, että osuuskunta voi tehdä bisnestä ja ottaa vastaan lahjoituksia ja perintöjä. Havaintomme mukaan sosiaalisen yrityksen, osuuskunnan, on oltava yhteistyössä sekä ei-kaupallisten että voittoa tavoittelevien tahojen kanssa. Molemmat voivat hankkia sosiaaliselta yritykseltä tuotteita ja palveluita halvemmalla hinnalla. Sosiaalinen yritys, osuuskunta, voi toimia sekä päätoteuttajana että alihankkijana riippuen asemasta ja osaamistasosta.

Kohti kestäväää sosiaalisen yrittäjyyden mallia

Tutkimus tuotti Rovaniemen olosuhteisiin mallin kestävästä pitkäaikaistyöttömien sosiaalisesta yrittäjyydestä, osuuskunnasta. Selvisi, että jokaisella osuuskunnalla on oltava oma organisaatio ja työn johtamisen malli.

Jotta toiminta olisi kestäväää, tulee kunnallisilla toimenpiteillä ja innovaatioilla tukea toimintaa. Ruohonjuuritason toimijat voisivat luoda uutta, kun ne ovat tietoisia siitä, mitä toiminnalta vaaditaan.

6.2 Kestävä osuuskuntamalli

Kuvio 3. Sosiaalisten yritysten, osuuskuntien menestyksekkäs leviäminen Rovaniemellä: Kestävän sosiaalisen yritystoiminnan, osuuskuntatoiminnan malli.

Pitkäaikaistyötön voi päästä työuralle lähtemällä mukaan perustamaan muiden kanssa osuuskuntaa tai liittyä jo perustettuun osuuskuntaan jäseneksi. Osuuskunnassa toimimalla hän on mukana valitsemassa osuuskunnan hallitusta.

Yhteistyöelin muodostetaan kaikista toimivista alueen osuuskunnan hallituksista niin, että niistä valitaan yksi edustaja mukaan yhteistyöelimeen. Siinä ovat edustettuina erilaisia tahoja, jotka edistävät työllisyyttä. Tällaisia ovat yritykset, järjestöt, yhdistykset ja yhteenliittymät.

Neuvottelukunta on alueellinen, siihen kuuluvat yhteistyöelimen edustaja sekä kaupunkien ja kuntien, rahoittajien, säätiöiden ja osuuskuntien yhteistyöelimen edustajia.

Osuuskunnat voivat oppia toisilta pohjoisella alueella toimivilta sosiaalisen yrittäjyyden toimijoilta. Osuuskunnilla tulisi olla yhteinen foorumi, yhteistyöelin, joka kokoontuu 3-4 kertaa vuodessa. Silloin jäsenet, sidosryhmät, muut yritykset ja yksityiset ihmiset voisivat yhdessä kehittää toimintaa, synnyttää luottamusta ja lisätä yhteistyötä.

Eri kaupungeissa ja kunnissa on erilaisia palkatun henkilökunnan käytäntöjä. Näin pitkäjänteinen työn kehittäminen, osaaminen ja johtaminen vaihtelevat. Myös jäsenten tehokas toiminta, laadukkaat palvelut ja yhteistyö asiakkaiden kanssa vaihtelee. Yhteiselimen avulla voidaan jakaa tiettyjä yhteisiä asioita, jotka eivät luo kilpailutilannetta osuuskuntien välille, vaan tiettyjä asioita ja palveluita voidaan kehittää yhdessä. Silloin osaaminen kasvaa ja yhteinen tieto lisää yhteisen työn tuloksellisuutta.

Tutkimuksemme mukaan selvisi myös, että Rovaniemellä ei ole tällä hetkellä tilausta rakentaa sosiaalista yritystä, osuuskuntaa, jolla on tarkoitus olla bisnesosuuskunta.

Toisaalta, jotta saavutettaisiin sosiaaliset tavoitteet, pitäisi pääpaino olla siinä, mutta myös yrittäjyydessä. Vasta perustettu sosiaalinen yritys tarvitsee taloudellista tukea aloitukseen.

Tarvitaan myös hallinnollista pitkän tähtäimen tukea. Tarvitaan moninaista tukea, jotta pysyvä organisaatio voi toimia. Yhteistyöelin, jossa on monipuolista edustusta eri tahoilta, voi olla pääroolissa näitten resurssien takaamisessa. Tarvitaan myös erilaisia yhteiskunnallisia näkökulmia, jotta sosiaaliset vaikutukset toteutuisivat.

Neuvottelukunta voisi kokoontua kerran vuodessa. Se olisi ylin päättävä elin toisin kuin yksittäisten sosiaalisten yritysten, osuuskuntien, luottamuselimet tai toimiva henkilökunta. Neuvottelukunnalla on suurempi mahdollisuus saada pysyvää rahoitusta kuin mihin yksittäinen sosiaalinen yritys, osuuskunta, pystyy ja takaa näin onnistumisen edellytyksen Rovaniemellä. Neuvottelukunta voi antaa suosituksia ja palautetta tehdyistä toimista, rahoitussmalleista ja teknisistä asioista.

6.3. Sie&Mie Keskus

Rovaniemellä kesäkuussa 2015 pidetyistä Työn erilaiset muodot WORK- hankkeen tiedotustilaisuuksista kehkeytyi pitkin syksyä kokoon 10 hengen ryhmä. Ryhmä toteutti kaksi työpajaa, joissa tuotiin esiin omaa osaamista, etsittiin piilotyön paikkoja ja kysyttiin, mitä palveluista oltaisiin valmiina maksamaan. Ensimmäinen työpaja, Sie&Mie Keskus, jäi niimenä elämään.

Tämä pitkäaikaistyöttömien, puoleksi maahanmuuttajataustaisten ihmisten ryhmä kiinnostui yhdessä yrittämisestä ja alkoi kouluttautua lisää. Ryhmä suunnitteli Sie&Mie Keskukseen, oman osuuskuntatoiminnan mallin ja laati säännöt. Heidän toteuttamassa Le Poro pop up hotelli- työpajassa tammikuussa 2016 osoittautui, että tekemistä ja työtä löytyy, kun itse etsii, ideoi, suunnittelee ja tapaa yrittäjiä.

Sie&Mie Keskuksen kaikki 10 jäsentä osallistui helmikuun 2016 ajan osuuskuntakoulutukseen, jonka pääpaino oli yksittäisten jäsenten ja yhteisen liiketoiminnan laatiminen. Osuuskuntana on tarkoitus rekisteröidä piakkoin.

7. Esiselvityksen rajoitteet

Tällä esiselvityksellä oli joitakin rajoitteita. Keskittyminen tietylle alueelle ja tiettyihin ihmisiin on yksi rajoite. Tutkimusosuus perustuu pieneen arktiseen ja maantieteellisesti rajoitettuun kaupunkiin, jossa markkinat ovat pienet. Muun muassa riittämättömät mahdollisuudet verkostojen ja mahdollisuuksien käyttöön tekevät tästä tutkimusalueesta erityisen.

ESR-hankkeen taloudelliset käytännöt, kaupungin hankintaohjeistus, rahoituksen käytön rajallisuus ja pienen hankkeessa olevan osatoteuttajayhdistyksen, Arktisten maahanmuuttajat- AMA ry:n kokemattomuus projektityöstä tekevät tutkimuksesta toisenlaisen kuin muissa kaupungeissa. Tästä johtuen tulosta ei voida pitää sopivana muille tutkimusalueille. Nämä rajoitukset tekevät tutkimuksesta entistäkin mielenkiintoisempia. Tällä tutkimustekniikalla tutkijat analysoivat löydöksiä ja sitä, kuinka paljon heillä on ymmärrystä tietystä tutkimuskohteesta.

Osuuskunta on pohjoisessa lähes tuntematon yritysmuoto. Kun ei ollut mallia lähellä, se rajoitti etenemistä. Osuuskunnan toimivaa ja kestäväää mallia päätettiin alkaa rakentamaan kohderyhmän kanssa. Mahdollisuuksia oli hankala aluksi hahmottaa, ja tarvittiin paljon aikaa, että perusidea tulisi selvemmäksi kaikille. Kouluttautumisesta ja uuden oppimisesta tulikin työpajojen ohella laaja osuus koko esiselvitystä. Pop up tyylinen, vapaaseen ideointiin perustuva menetelmä antoi mahdollisuuden kokeilla, kun rajoitteista päätettiin irtaantua. Projektimainen eteneminen, kokeilullisuus, laaja ja avoin tiedotus myös muihin alueen osuuskuntatoiminnan aloittajiin oli selkeä. Sen tarkoitus oli luoda luottamusta koko alueen toimijoille, ketään ei haluttu jättää pois missään vaiheessa.

8. Yhteenveto ja suositukset

Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut vuodesta 2008 lähtien Rovaniemellä n.90 hengen kuukausitahtia. Jotta käänne siirtyisi työn tekemisen suuntaan, tarvitaan nykyisten työllistämistoimien lisäksi muutakin. Tässä esiselvityksessä moni mukana ollut työtön on käynyt kursseilla ja työharjoitteluissa, jotka ovat johtaneet takaisin työttömyyteen. Näihin toimenpiteisiin osallistuminen ei ole ollut kannattavaa eikä myöskään tuottanut taloudellisen tilan parantumista. Rovaniemellä noin 650 henkilöä palaa kuukausittain työllistämistoimenpiteen jälkeen takaisin työttömäksi.

Kun pysyviä kokoaikaisia työsuhteita syntyy yhä harvemmin, työn tekemisen tavat muuttuvat ja yrittäjämäisyyttä odotetaan enemmän, on ryhdyttävä tekemään toisin. Sosiaalinen työllistäminen ja osuuskuntatoiminta on yksi mahdollisuus, jota esiselvityksen mukaan tulisi kaupungin tukea.

Kaupungin tuki sosiaaliselle yrittäjyydelle

Yhteisöllinen, usean työttömän porukka on yhdessä enemmän kuin yksin työttömänä oleminen. Yhdessä voidaan lähestyä yrityksiä, jotka hakevat oikeita tyyppisiä, joilla on asenne ja motivaatio kohdillaan ja joilla on uudistumiskykyä. Osuuskuntamallissa voi syntyä uusia työn tekemisen paikkoja ja yhdessä tehden tukea on koko ajan saatavilla.

Nykyisellä menolla kunnan rahoitusosuus työmarkkinatuen kustannuksissa kasvaa. Nyt vähintään 300 päivältä työmarkkinatukea saaneista kunta maksaa puolet. Yli 1000 päivää työttömänä olleista 75 %. Lapissa muutos on tarkoittanut, että kunnan maksuosuuden piiriin on tullut noin 800 henkilöä vuoden 2015 alussa. Uusia työmarkkinatuen ja kunnan maksuosuuden piiriin kuuluvia tulee keskimäärin runsas 100 ihmistä joka kuukausi.

Rovaniemellä rakenteellisen työttömyyden haasteeseen ei ole kyetty vastaamaan nykyisillä toimenpiteillä. Luomalla kestävä yhteisöllinen malli osuuskunnista tai muista sosiaalisen yrittäjyyden muodoista voitaisiin useampi pitkäaikaistyötön ja maahanmuuttaja saada työelämään kiinni.

Sosiaalinen yritys on Rovaniemen näkökulmasta katsottuna uusi asia. Vertailevaa tutkimusta tältä alueelta ei Rovaniemellä ole. Tämä tutkimuksen tarkoitus on tästä syystä luoda parempaa käsitystä sosiaalisten yritysten ja osuuskuntien olemuksesta ja toiminnasta. Myös kaupunkilasilta puuttuu käytännön kokemuksia sosiaalisten yritysten ja osuuskuntien toiminnasta.

Viimeisimpien tutkimusten mukaan sosiaalinen yritys, osuuskunta, on turvallinen ympäristö tutustua yrittäjyyteen, vaikka Rovaniemellä koulutettujen sosiaalisten yrittäjien, osuuskuntayrittäjien, määrä on toistaiseksi ollut vähäinen.

Sosiaalisten yritysten, osuuskuntien, on tunnistettava riskit. Kuntalaisten on opiskeltava riskien hallintaa tuloksellisen sosiaalisen yrityksen johtamiseksi. Sekä järjestöt että kuntalaiset tarvitsevat lisää tietoa osuuskunnista, sosiaalisista yrityksistä sekä riskien hallinnan menetelmistä.

Koulutusta osuuskunnista

Yrityselämän ympäristö on muutoksessa. Yrittäjyys on hyvä tapa päästä mukaan erilaisiin verkostoihin ja sosiaalisiin ympyröihin. Tutkimuksemme mukaan sosiaalisen verkoston luominen riippuu siitä, miten sosiaalista yritystä, osuuskuntaa, johdetaan. Johtaminen on tärkeää, jotta yritys saa rahoitusta tai voi luoda yhteistyösopimuksia julkisen sektorin kanssa ja olla riippuvainen yrityksen hallituksen toimista. Tämä tuli esiin tutkimuksemme analyysin ja riskianalyysin myötä. Tulimme myös siihen johtopäätökseen, että paikallishallinnon tulisi tarjota sosiaalisesta yrityksestä, osuuskunnasta, koulutusta niille pitkäaikaistyöttömille, joita sosiaalisen yrityksen, osuuskunnan, toiminta innostaa. Saamalla koulutusta sosiaalisen yrityksen toiminnasta auttaa se tuomaan esiin omia taitoja ja löytämään vastauksia sosiaalisiin ongelmiin.

Kaupungin hankinnoissa tuki paikallisia palveluntarjoajia

Rovaniemen kaupunginvaltuuston tulisia kehittää julkisten hankintojen strategiaa niin, että sitä käytetään tehokkaasti vision, strategisten tavoitteiden ja palveluiden vahvistamiseksi parhaiden arvojen ja käytäntöjen saavuttamiseksi. Valtuuston tulisi huomioida strategiasaan, että vapaaehtoistoimijat voivat olla merkittävässä roolissa, kun strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi Rovaniemen kaupungissa käytetään paikallisia palveluntarjoajia.

Suosituksat tulevien tutkimusten aiheiksi

Soveltava tutkimus osoittaa, että uusien ja entistä intensiivisempien työmuotojen kehittämiseksi on tilausta. Tyyli, tausta, motivaatio ja sosiaalisten yritysten kasvu voisi olla tulevien tutkimusten aiheita Rovaniemellä.

Aktiivisuus osuuskuntien perustamiseen Rovaniemellä on kasvussa. Tällainen tapa työllistyä syntyy osittain mediassa käydyssä keskustelun kautta. Oli myös tutkimuksen päätarkoitus, että tietoisuus osuuskuntayrityksistä kasvaa. Näyttäisi olevan niin että osuuskunta on yksi tapa, jolla pitkäaikaistyöttömät, erityisesti maahanmuuttajat, voivat saada työtä, oppia uusia asioita ja kynnys yrittäjyyteen madaltuu. Se myös kasvattaa ja tarjoaa mahdollisuuden nostaa yrittäjyysosaamista yhdessä toisten kanssa.

Neuvomme tulevia tutkimuksia varten on, että käytetään mahdollisuutta tehdä yhteistyötä pohjoismaiden kanssa, Näissä maissa on toimivia osuuskunnan kestäviä malleja, joita voitaisiin ottaa franchising-periaatteella käyttöön Suomessa ja Rovaniemellä.

Ohjausryhmän suositukset

Eduro säätiö, toimitusjohtaja Riitta Harmanen, ohjausryhmän puheenjohtaja:

”Toivon, että löytyisi malli, jolla pitkäaikaistyöttömät saisivat työtilaisuuksia. Julkisiin hankintoihin pitäisi saada pykälä, joka mahdollistaa palveluitten ostamisen etenkin tällaisilta

osuuskunnilta, joissa on pitkäaikaistyöttömiä tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevia.”

*Monet kuntakokeiluhanke, projektipäällikkö **Joni Minkkinen:***

”On ihmeellistä, miten ihmisiä on saatu mukaan työpajoihin ja WORK-hankkeen muuhunkin toimintaan. Tässä toiminnan kautta on saatu toimivia tuloksiakin.”

*Arktiset maahanmuuttajat ry, tapahtumakoordinaattori **Khan Mohammad***

”Osuuskunta voisi olla parempi tapa aloittaa yritys, kun ei tarvitse niin paljon alussa rahaa. Jos suomalainen ja maahanmuuttaja laittavat yhdessä yrityksen pystyyn, se on hyvä homma, ei ole paljon kieliongelmiä. Nyt opetettu kieli ja yrityksen kieli on erilaista. Ihmettelen, miksi nyt aina pääsee ilmaiseksi työharjoitteluun, mutta kun se loppuu, ei koskaan saa harjoittelupaikasta palkkatyötä, vaikka on hyvin tehnyt harjoittelun. Kaikilla on sama ongelma.”

Ohjausryhmässä olivat jäseninä myös Rovalan settlementin KOTI-toimintojen vastaava **Anne Aspelund** ja Rovaniemen kehitys Oy:n yritysneuvoja **Eija Jussila-Salmi** sekä Lapin ELY-keskuksen hankeasiantuntija **Tuula Räihä**. Rahoittajan edustajana toimi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ESR-koordinaattori **Liisa Irri**.

WORK oli hanke, jossa pääsi tekemään itse. Kesäkuussa 2015 alkoi tutustuminen, ideointi, suunnittelu. Kauppatorin asukastupa osoittautui kotoisaksi paikaksi, jossa pohdittiin, olisiko mahdollista perustaa yhteinen sosiaalinen yritys, osuuskunta. Sellainen, jossa voisi yrittää yhdessä ja oppia uutta. Saada arkeen tekemistä ilman yksin yrittämisen riskiä palkansaajan roolissa.

Mukana alkuideoinnissa **Kari Kähkönen, Antonina Varonen, Nikolay Nikulin ja Irina Nikulina.**

Ryhmässä oli monenlaista osaamista: artesaani, ompelija, kuvataiteilija, puutarhatyöntekijä, insinööri, kauppias, yrittäjä, agrobiologi, myyjä.

Monta palaveria pidettiin ennen kuin päästiin näyttämään omaa osaamista. Mukana olivat myös **Riikka Tuuliainen, Khan Muhammad, Arezo Ariapoor**, Suomen kielen harjoittelijat **Ekaterina Konovalenko ja Walid Ahmed.**

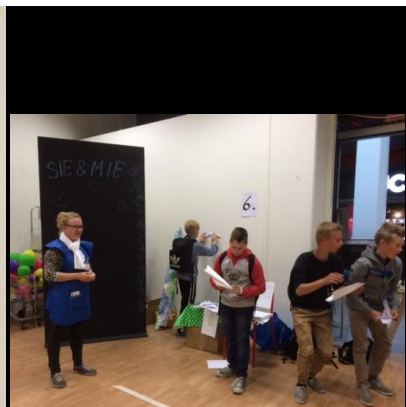

SIE&MIE KESKUS TYÖPAJA SYYSKUUSSA 2015

oli viiden päivän kokemus, jossa tuotiin omaa osaamista esiin. Työpajassa kysyttiin kaupunkilaisilta, mitä he pitivät tauluista, kätten töistä ja olisiko näille markkinoita.

Asiakkaita olivat asukastuvalla kävijät ja kauppakeskuksen työpajassa vierailleet.

Tuotteitaan esittelemässä **Mirje Ahokas** ja **Mila Launoila**. Tuotteiden esittelyn lisäksi ohjattiin tekemään.

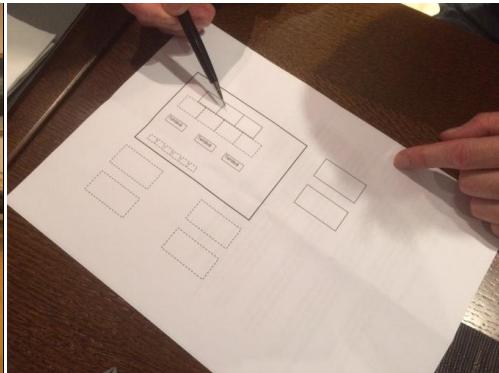

Syntyi roll-up, Sie&Mie nuket, esiliinat. Löytyi uutta tekemistä, kisailu työpajassa käyneille, pisteiden keruuta. Tekemätöntä työtä löytyi Hirvaalta Facebookin kautta: ikkunoiden pesua, ruohonleikkausta, polttopuiden tekoa. Sieltä olisi löytynyt lisääkin tekemistä yksityisperheistä. Tämä oli tämän työpajan selkeä löytö: oma osaaminen on hyvä perusta ja tekemätöntä työtä löytyy.

OSUUSKUNTAKOULUTUS loka-joulukuussa 2015

Ryhmän kokoonpano muuttui, kun kolme osuuskuntaa pohtinutta aloitti opiskelut. Uusina mukaan tulivat **Katriina Happonen, Tamara Zubareva, Hannu Aikio, Andra Millert ja Kaisa Mansikka.**

Ryhmä alkoi kutsua itseään Sie&Mie Keskukseen väeksi. Kokemuksia käytiin hakemassa Kemistä ja Ranualta ja tutustuttiin kestäviin, monivuotisiin, onnistuneisiin pitkäaikaistyöttömien sosiaalisiin yrityksiin Skotlannissa ja Ruotsissa. Näiden pohjalta alkoi hahmottua malli siitä, mitä Rovaniemellä olisi hyvä tehdä. Toimintamallia esiteltiin Rovaniemen kehityksessä, Rovaniemen kaupungin talolla. Pohjolan Osuuspankissa, Pohjoisen Leader- hankkeen osuuskuntakoulutukseen osallistuneille.

Kirjaston kokoustilasta tuli kotipesä, kouluttautumisen paikka. Jäsenet perehtyivät osuuskuntaan Pellervo-seuran materiaalien kautta, laativat säännöt seuraten Kemin Osajien Osuuskunnan mallia. Nettisivuista laadittiin protomalli. Pohdittiin, miten osuuskuntaa tulisi johtaa, millaista julkista tukea alussa tarvittaisiin, mitä palveluita osuuskunta voisi tuottaa.

LE PORO POP UP HOTELLI TAMMIKUUSSA 2016

syntyi ryhmän yhteiskehittelynä. Työpajan tarkoitus oli näyttää omaa yhteistä osaamista, nyt matkailualan yritykselle. Hotelli Aakenuksen omistajat löysivät tekemätöntä työtä, antoivat tilat käyttöön ja vapaan ideoinnin viiden päivän ajaksi. **Kari Kähkönen** esitteli ideaa ja kutsui syksyllä kaupunkiin muuttaneita turvapaikanhakijoita mukaan. Näin pitkäaikaistyöttömät saivat itselleen kohderyhmän, jonka kanssa toimia. **Irina Nikulina** laati suunnitelman, miten laukkuvarastosta saataisiin toimiva kokoustila. Tila kunnostettiin, tuolit verhoiltiin, ruokaa tehtiin, järjestettiin matkailupalveluita lapsille. 10 toimintaan osallistunutta otti osaa helmikuun ajan yrittäjyyttä osuuskunnassa koulutukseen, tavoitteena oli laatia liiketoimintasuunnitelma työn uudelleiselle mallille, sosiaaliselle yhteiselle yritykselle.

Lähdeluettelo

Andersson, Patrik. 26.10.2015. Tutustumismatka. Business Region Göteborg (BRG), Norra Hamngatan 14. Matkaraportti Tarja Saarelainen ja Riitta Kempainen-Koivisto.

Bacq, S. & Janssen, F. 2011. Artikkele The multiple faces of social entrepreneurship: A review of definitional issues based on geographical and thematic criteria julkaisussa: Entrepreneurship and Regional Development: An International Journal 23(5-6).

Bartilsson, Sven. 27.10.2015. Tutustumismatka. Coompanion, Packhusplatsen 2. Matkaraportti Tarja Saarelainen ja Riitta Kempainen-Koivisto.

Catalán, Natàlia & Sanchez, Christina. 2015. Social Entrepreneurship within Community Based Tourism in a Latin American Context - A case study of the Foundation 'FEM': http://projekter.aau.dk/projekter/files/216740907/Social_Entrepreneurship_within_Community_Based_Tourism_in_a_Latin_American_Context_A_case_study_of_the_Foundation_FEM.pdf

Dayson, Chris. 2013. Artikkele Understanding the place based social value created by new-start social enterprises: evidence from ten rural UK communities julkaisussa People, Place & Policy Online. CRESR, Sheffield Hallam University: http://extra.shu.ac.uk/ppp-online/issue_1_120613/documents/place_based_social_value_social_enterprises.pdf

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. Handbook of Qualitative Research. Thousand Oaks: SAGE Publications, Incorporated.

Ednersson, Anders. 26.10.2015. Tutustumismatka. Arbetsmarknad och vuxenutbildning, Rosenlundsgatan 8. Matkaraportti. Tarja Saarelainen ja Riitta Kempainen-Koivisto.

Entrepreneur Envoy. <http://www.entrepreneurenvoy.org/inclusion/social-enterprises-and-cooperative> .

Euroopan Komissio. 2015. Long-term unemployment: Commission proposal for a Council Recommendation– frequently asked questions: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5562_en.htm

Evangelist, Mike & Chrisman, Anastasia. 2013. Scarring Effects: Demographics of the Long-Term Unemployed and the Danger of Ignoring the Jobs Deficit. NELP National Employment Law Project:<http://www.nelp.org/content/uploads/2015/03/Report-Scarring-Effects-Long-Term-Unemployed-Jobs-Deficit.pdf>

Forum of The Future. An independent non-profit working globally with business, government and other organizations to solve complex sustainability challenges. www.forumforthefuture.org

Gawell M. 2014. Soci(et)al Entrepreneurship and Different Forms of Social Enterprise. In Social Entrepreneurship eds. by A. Lundström et al., 23- 41. Springer international Publishing.

Guba, E. G. 1990. The paradigm dialog. Newbury Park, CA: Sage.

Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. 1994. Competing paradigms in qualitative research. Handbook of Qualitative Research. Sage, Thousand Oaks. pp. 105-117.

Hill, T.L & Kothari T.H. & Shea, M. 2010. Patterns of meaning in the social entrepreneurship literature: a research platform Journal of Social Entrepreneurship, 1 (1) (2010), pp. 5–31.

Hyrsky, Kimmo & Tuunanen, Mika. 1999. Innovativeness and Risk-taking Propensity: A Cross-Cultural Study of Finnish and U.S. Entrepreneurs and Small Business Owners. http://lta.hse.fi/1999/3/lta_1999_03_a2.pdf

Jänkälä, Raimo & Jokela, Harri & Tompuri, Helena & Siltavirta, Katta & Kemppainen-Koivisto, Riitta & Rusko, Rauno & Muhos, Matti & Niinikoski, Eija-Riitta. 2014. Korkeakoulutettujen osuuskuntayrittäjyyden virittäminen - oivaltavaa yrittäjyyttä osuuskunnissa. La-

dattu 12.12.2015: <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=f9d38c97-bb7a-48dd-9062-d7da4b4c7fd5>

Kauppinen, Ina. 2015. Artikkelit: Tällainen on tyypillinen pitkäaikaistyötön. Iltasanomat 24.7.2015

Kempainen-Koivisto, Riitta & Siltavirta, Katta. 2013. Asiantuntijoiden osuuskunta- pohjoisen korkeakoulutettujen työyhteisö vuonna 2020? Lapin avoin yliopisto. Yrittäjyysopinnot (60 op).

Koikkalainen, Saara & Yeasmin, Nafisa. 2014. Kestävä maahanmuuttajayrittäjyys Lapissa [Sustainable Immigrant Entrepreneurship In Lapland]: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-726-1>

Korsgaard, Steffen & Anderson, Alistair R. 2011. Artikkelit: Enacting entrepreneurship as social value creation julkaisussa International Small Business Journal: <http://isb.sagepub.com/content/early/2011/02/17/0266242610391936.abstract>

Light, P.C. 2009. Social entrepreneurship revisited Stanford Social Innovation Review, pp. 21–22.

Peattie, Ken & Morley, Adrian. ESRC Centre for Business Relationships, Accountability, Sustainability and Society (BRASS), Cardiff University A Research Monograph.: <http://orca.cf.ac.uk/30775/1/SE%20Monograph%20Published.pdf>

Rusko, Rauno ym. 23.6.2015. Artikkelit, ei julkaistu: Co-operatives as Entrepreneurial Teams: Learning Organizations and Organizations for Learning. 23.6.2015. Luettu 24.6.2015.

Saini, Amit & Kelly D. Martin. 2009. Artikkelit: Strategic Risk-Taking Propensity: The Role of Ethical Climate and Marketing Output Control julkaisussa Journal of Business Ethics. <http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10551-009-0063-7#page-1>

Seelos, C. & Mair, J. & Battilana, J. & Dacin, M. 2011. The Embeddedness of Social Entrepreneurship: Understanding Variation across Local Communities julkaisussa: Research in the Sociology of Organizations, Volume 33. Emerald Group Publishing Limited, pp.333 - 363.

Sie&Mie Keskus.Facebook-sivu: <https://www.facebook.com/PORukoitten-ROvaniemi-549826025028783/?ref=hl>

Smith, W. & Gonin, M. & Besharov, M. 2013. Managing Social-Business Tensions: A Review and Research Agenda for Social Enterprise. Business Ethics Quarterly Volume 23, pp 407–442.

TE palvelut. Lokakuun 2015 työllisyyskatsaus: Työttömiä 337700 - Pitkäaikaistyöttömyys jatkaa kasvuaan: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/nain_asioit_kanssamme/te_palvelut/ajankohtaista/2015-11-24-01/index.html

Torikka, Raimo. Rovaniemi on mukana kehittämässä pitkäaikaistyöttömien kuntouttamista. YLE 8.4.2014.

Torvinen Pekka, 2015. Artikkel: Pitkäaikaistyöttömyys kasvoi vuodessa 19 prosenttia. Helsingin Sanomat 24.3 2015.

Työpankki. www.tyopankki.fi

LIITTEET

WORK - Työllistymisen erilaiset vaihtoehdot - esiselvitys yhteiskunnallisen yrityksen toimintaedellytyksistä

Aikataulu: 01.06.2015 - 29.2.2016.

WORK on valmistautumista yhteiskunnallisen yrittäjyyden aloittamiseen Rovaniemellä. Tarkoitus on luoda Rovaniemen seudulle osuuskunta/osuuskuntia, joissa ihmiset voivat toimia yrittäjämäisesti, mutta työllistyä palkansaajan roolissa ja säilyttää perustuvan.

WORK on suunnitelma siitä, millaisia edellytyksiä Rovaniemen alueella on käynnistää yhteiskunnallinen/sosiaalinen yritys osuuskuntamuotoisesti ja miten kunta voisi toimia erilaisten palvelujen hankkijana osuuskunnalta/ yhteiskunnalliselta yritykseltä uuden hankintalain mukaisesti. Kohderyhmänä ovat erityisesti maahanmuuttajat.

Osuuskunnassa voi testata omaa liiketoimintaideaa, kun se otetaan mukaan osuuskunnan yhteiseen liiketoimintasuunnitelmaan. Osuuskunta/yhteiskunnallinen yritys on siten sekä oppimis- että businessalusta ja tarjoaa yrittäjyyttä matalamman kynnyksen työllistymiseen.

Päätösnumero: S20260

Vastuuhenkilö: Tarja Saarelainen, Kehittämispäällikkö, 040 3548086

Toimijat:

Rovaniemen kaupunki, Arktiset maahanmuuttajat AMA ry, Eduro säätiö, Lapin ely-keskus, Monet kuntahanke, Moninet/Rovala, Rovaniemen Kehitys Oy.

Yhteyshenkilöt:

Nafisa Yeasmin, nafisa.yeasmin@ulapland.fi, puh. 040 5138 451

Riitta Kempainen-Koivisto, riitta.kempainen-koivisto@luukku.com, puh. 050 5555 617

Kokonaiskustannukset: 50 000 €

Rahoitus: Ely -keskuksen myöntämä ESR – rahoitus 80 % nettokustannuksista

Kirjanpito - kustannus.

Hallinnointi: Rovaniemen kaupunki, strateginen kehittäminen/suunnittelu.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Rovaniemi

WORK - different options of employment- a preliminary study of social enterprise operating conditions in Rovaniemi

Project Period: 01.06.2015 - 29.2.2016.

WORK is a preparation for the opening of social entrepreneurship in Rovaniemi. The goal of the project is to create co-operative / co-operatives, where people can work as an entrepreneur, but play a key role of an employee and the role of cooperative members are variable.

WORK s a map showing

1. requirements to launch a social enterprise /Cooperative in Rovaniemi
2. how the municipality could serve as a procurer of various services of cooperative / social enterprise in accordance with the new Public Procurement Act.

The target groups are particularly immigrants and long term unemployed.

Cooperative can evaluate their business idea when it will be included in the cooperative joint business plan.

The cooperative / social enterprise is therefore, as well as a learning process of business as such from the beginning, and entrepreneurship provides a lower threshold for employment.

Stakeholders:

City of Rovaniemi, Arctic immigrants AMA Association, Eduro Foundation, Lapland Centre for Economic development, Transportation and Environment, "Monet" project, MoniNet / Rovala, and Rovaniemi Regional Development Agency.

Contact Person:

Nafisa Yeasmin, nafisa.yeasmin@ulapland.fi, puh. 040 5138 451

Riitta Kempainen-Koivisto, riitta.kempainen-koivisto@luukku.com, puh. 050 5555 617

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Rovaniemi

LIITE: Lisää aineistoa osuuskunnista ja sosiaalisista yrityksistä

Alter, S. K. (2006). Social Enterprise Models and Their Mission and Money Relationships. In A. Nicholls (ed.), *Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change*. Oxford: Oxford University Press, 205-232.

Antoci, A., Sabatini, F., Sodini, M. (2012). The Solaria Syndrome: Social Capital in a Hypertechnological Growing Economy. *Journal of Economic Behavior and Organization* 81 (3), 802-814.

Austin J, Stevenson H and Wei-Skillern J (2006) Social and commercial entrepreneurship: Same, different or both? *Entrepreneurship Theory and Practice* 30(1): 1-22.

Becchetti L., Pelloni, A. & Rossetti, F. (2008). Relational Goods, Sociability, and Happiness. *Kyklos*, 61, 343–363.

Bloom PN and Chatterji AK (2009) Scaling social entrepreneurial impact. *California Management Review* 51(3): 114-133.

Brouard, F. & Larivet, S. (2011). Essay of Clarifications and Definitions of the Related Concepts of Social Enterprise, Social Entrepreneur and Social Entrepreneurship. In A.

Brown, T. & Wyatt, J. (2010). Design Thinking for Social Innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 8, 31-35.

Borzaga, C., Solari, L. (2001). Management Challenges for Social Enterprises. In Borzaga, C., Defourny, J. (eds). *The Emergence of Social Enterprise*. London and New York: Routledge.

Calás MB, Smircich L and Bourne KA (2009) Extending the boundaries: Reframing 'entrepreneurship as social change' through feminist perspectives. *Academy of Management Review* 34(3): 552-569.

Chell E, Nicolopoulou K and Özkan-Karataş M (2010) Social entrepreneurship and enterprise: International and innovations perspectives. *Entrepreneurship & Regional Development* 22(6): 485-493.

Clegg S and Baumeler C (2010) Essai: From iron cages to liquid modernity in organizational analysis. *Organization Studies* 31(12): 1713-1733.

Corner PD and Ho M (2010) How opportunities develop in social entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory & Practice* 34(4): 635-659.

Dacin MT, Dacin PA and Tracey P (2011) Social entrepreneurship: A critique and future directions. *Organization Science* 22(5): 1203-1213.

Dacin PA, Dacin MT and Matear M (2010) Social entrepreneurship: Why we don't need a new theory and how we move forward from here. *Academy of Management Perspectives* 24(3): 37-57.

Dart R (2004) The legitimacy of social enterprise. *Non-profit Management & Leadership* 14(4): 411-424.

Defourny J., Nyssens M., 2010, "Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergences", *Journal of Social Entrepreneurship*, vol. 1, no. 1, 32-53.

Dees JG (1998) *The Meaning of 'Social Entrepreneurship'*. Stanford University: Draft Report for the Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership, 6pp.

Dupuis A and De Bruin A (2003) Community Entrepreneurship. In: De Bruin A and Dupuis A (eds) (2003) *Entrepreneurship: New Perspectives in a Global Age*. Aldershot: Ashgate, 109-127.

Emerson, J. & Bonini, S. (2003). *The Blended Value Map: Tracking the Intersects and Opportunities of Economic, Social and Environmental Value Creation*. <http://www.blendedvalue.org>.

European Commission (2005). *The Contribution of Social Capital in the Social Economy to Local Economic Development in Western Europe*. EU Research in Social Sciences and Humanities. Final Report. Brussels: European Commission.

European Commission, 2011, *Social Business Initiative*, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels.

Fayolle & H. Matlay (eds.), *Handbook of Research on Social Entrepreneurship*. Cheltenham: Edward Elgar, 29-56.

Friedman VJ and Desivilya H (2010) Integrating social entrepreneurship and conflict engagement for regional development in divided societies. *Entrepreneurship & Regional Development* 22(6): 495-514.

Fukuyama, F. (2001) 'Social capital, civil society and development', *Third World Quarterly*, 22(1): 7– 20.

Granovetter M (1985) Economic action and social structure: The problem of embeddedness. *American Journal of Sociology* 91: 481-510.

Greenwood R and Hinings CR (1993) Understanding strategic change: The contribution of archetypes. *Academy of Management Journal* 36: 1052-1081.

Groot, A and Dankbar, B, 2014. "Does Social Innovation Require Social Entrepreneurship?". *Technology Innovation Management Review*. Available at, <http://timreview.ca/article/854>

Hazelkorn E (2010) Community engagement as social innovation. In: L Weber and J Duderstadt (eds) *University Research for Innovation*. London and Geneva: Economica.

Iyer, S., Kitson, M. and Toh, B. (2005) Social capital, economic growth and regional

development. *Regional Studies*, 39(8): 1015-1040.

Johnstone H and Lionais D (2004) Depleted communities and community business entrepreneurship: Revaluing space through place. *Entrepreneurship & Regional Development* 16(3): 217-233.

Kerlin, J. (2006). Social Enterprise in the United States and Europe: Understanding and learning from the differences. *Voluntas*, 17, 246-262.

Knack, S., Keefer, P. (1997). Does Social Capital Have an Economic Payoff? The Quarterly Journal of Economics 112 (4), 1251-1288.

Kawachi I., Kennedy B. P., Lochner K., Prothrow-Stith D. (1997). Social capital, income inequality and mortality. *American Journal of Public Health*, 87 (9), 1491-1498.

Lounsbury M and Glynn MA (2001) Cultural entrepreneurship: Stories, legitimacy, and the acquisition of resources. *Strategic Management Journal* 22: 545-564.

Mair J and Martí I (2006) Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business* 41: 36-44.

Macleay, M., Harvey, C. and Gordon, J. (2013). Social innovation, social entrepreneurship and the practice of contemporary entrepreneurial philanthropy. *International Small Business Journal*, 31(7): 747-763.

Marshall RS (2011) Conceptualizing the international for-profit social entrepreneur. *Journal of Business Ethics* 98: 183-198.

Molina-Morales FX and Martínez-Fernández MT (2010) Social Networks: Effects of social capital on firm innovation. *Journal of Small Business Management* 48(2): 258-279.

Motiwal, Abhinav. "Society Entrepreneurship and its Impact on the Society with Special Focus on NGO's role". *Humanity foundation*, Available at <http://humanityfoundationindia.org/Article.pdf>

Mumford MD (2002) Social innovation: Ten cases from Benjamin Franklin. *Creativity Research Journal* 14(2): 253-266.

Nyssens, M. (ed.)(2006). *Social Enterprise. At the Crossroads of Market, Public Policies, and Civil Society*. London: Routledge.

OECD (2010). *Social Capital, Human Capital and Health: What is the Evidence?* OECD Centre for Educational Research and Innovation. Paris: OECD.

Ostrom, E. (1990) *Governing the commons*, New York: Cambridge University Press.

Pache, A.-C. & Chalençon, G. (2007). Changer d'échelle. Vers une typologie des stratégies d'expansion géographique des entreprises sociales. *Revue Internationale de l'Économie Sociale*, no. 305, 32-48.

Peredo AM and McLean M (2006) Social entrepreneurship: A critical review of the concept. *Journal of World Business* 41: 56-65.

Perrini F, Vurro C and Constanzo LA (2010) A process-based view of social entrepreneurship: From opportunity identification to scaling-up social change in the case of San Patrignano. *Entrepreneurship & Regional Development* 22(6): 515-534.

Putnam, R.D. (ed.) (2002) *Democracies in flux: the evolution of social capital in contemporary society*, New York: Oxford University Press.

Sabatini, F., Modena, F., Tortia, E. (2013) 'Do cooperatives increase social trust?', *Small Business Economics*, onlinefirst.

Sacchetti, F., Sacchetti, S. and Sugden, R. (2009) 'Creativity and socio-economic development: space for the interests of publics', *International Review of Applied Economics*, 23: 653- 672

Sustainable Procurement Task Force (2006) *Procuring the Future - Sustainable Procurement National Action Plan: Recommendations from the Sustainable Procurement Task Force*, June 2006.

Ridley-Duff, Rory and Mike Bull. 2015 "*Understanding Social Enterprise: Theory and Practice*. Sage Publication.

Shaw E and Carter S (2007) Social entrepreneurship: Theoretical antecedents and empirical analysis of entrepreneurial processes and outcomes. *Journal of Small Business and Enterprise Development* 14(3): 418-434.

Sharir M and Lerner M (2006) Gauging the success of social ventures initiated by individual social entrepreneurs. *Journal of World Business* 41: 6-20.

Smith BR and Stevens CE (2010) Different types of social entrepreneurship: The role of geography on the measurement and scaling of social value. *Entrepreneurship & Regional Development* 22(6): 575-598.

Steyaert C and Katz J (2004) Reclaiming the space of entrepreneurship on society: Geographical, discursive and social dimensions. *Entrepreneurship & Regional Development* 16: 179-196.

Sullivan Mort G, Weerawardena J and Carnegie K (2002) Social entrepreneurship: Towards conceptualisation. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing* 8(1): 76-88.

Tortia, E. (2010) 'The impact of social enterprises on output, employment, and welfare', in L. Becchetti and C. Borzaga (eds), *The Economics of Social Responsibility. The World of Social Enterprises*, London: Routledge.

Tapsell P and Woods C (2010) Social entrepreneurship and innovation: Self- organization in an indigenous context. *Entrepreneurship & Regional Development* 22(6): 535-556.

Valentinov, V. 2005. 'Explaining nonprofit organisation: the social value approach', *Journal of Cooperative Studies*, 38(2): 22-36.

Williams, C.C. & Nadin, S. (2011). *Entrepreneurship in the Informal Economy: Commercial or Social Entrepreneurs*. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7, 1-16.

Weerawardena J and Sullivan Mort G (2006) Investigating social entrepreneurship: A multidimensional model. *Journal of World Business* 41: 21-35.

Wendy, Philips et.al."Social Innovation and Social Entrepreneurship
A Systematic Review." *Group Organization Management* June 2015 vol. 40 no. 3 428-461

Wolfgang Grassl (2012), "Business Models of Social Enterprise: A Design Approach to Hybridity." *Journal of Entrepreneurship Perspectives* Vol. 1, Issue 1, p. 37 – 60,

Young, D.R. (2007). *A Unified Theory of Social Enterprise*. Working Paper 07-01, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University, Atlanta.

Yu, Xiaomin (2011). *Social Enterprise in China: Driving Forces, Development Patterns and Legal Framework*. *Social Enterprise Journal*, 7(1), 9-32.

Yunus M., 2010, *Building Social Business*. Capitalism that can serve humanity's most pressing needs, Public Affairs.

Zahra SA, Gedajlovic E, Neubaum DO and Shulman JM (2009) A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges. *Journal of Business Venturing* 24: 519-532.

Zamagni, S., Zamagni, V. (2010). *Cooperative Enterprise: Facing the Challenge of Globalization*. Cheltenham: Edward Elgar.

Pitkäaikaistyöttömiä on Rovaniemellä 1400. Monet ovat olleet vuosia pois työyhteisöstä ja työpaikoilta.

Tekemätöntä työtä kuitenkin on ja tekijöitä löytyy. Yksin näitä paikkoja ei niin löydä, mutta yhdessä voi löytyä. Skotlannin ja Ruotsin esimerkkiä seuraten on mahdollista luoda kaupunkiin sosiaalisen yrittäjyyden ja kestävän osuuskuntatoiminnan malli, jolla pitkäaikaistyöttömiä, etenkin maahanmuuttajia on mahdollista saada työn syrjään kiinni.

Yhteistä yrittäjyyttä voi oppia, yhteisiä yrittäjämäisiä työyhteisöjä voi perustaa. Kaupunki voi olla suunnan näyttäjä ja resurssien luoja. Julkiset hankinnat voi suunnata sellaiseen suuntaan, että työtä tarjotaan paikallisille tehtäväksi.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto